

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klára Chleborádová

Komentovaný překlad: POLLAN, Michael: How to Change Your Mind: The New Science of Psychedelics. Penguin Books, 2019, str. 331-351.

Annotated translation: POLLAN, Michael: How to Change Your Mind: The New Science of Psychedelics. Penguin Books, 2019, pp. 331-351.

Zadání

Zadaný text přeložte do češtiny a svůj překlad doprovodíte překladatelským komentářem v rozsahu min. 20 normostran. Komentář slouží k provedení překladatelské analýzy, která by měla předcházet překladu: v jejím rámci celkově charakterizujte výchozí text; uveďte, s jakým cílem a jakou funkcí byl napsán a jaké stylistické postupy autor volí k dosažení svého záměru. Dále uvažujte o nové, české komunikační situaci překladu – tato situace, byť hypotetická, bude v komentáři představena. Vysvětlete, zda a proč jsou funkce a cíl v této nové komunikační situaci, a v závislosti na nich styl, v textu vašeho překladu stejné či pozměněné. Dále, v novém oddílu komentáře, popište, na jaké problémy jste v překladu narazila, a zdůvodněte použité překladatelské postupy a nezbytné posuny, které jste v překladu provedla na úrovni lexika, syntaxe a celkově v rovině stylistické, případně kompoziční. Postupujte přitom od celkové koncepce svého překladu k dílčím řešením. Citovaná vlastní řešení, která budete uvádět jako důkazy vámi zvolených postupů, opatřete odkazy ke stránkám překladu i originálu. Komentář opatřete na závěr bibliografickým soupisem použitých primárních i sekundárních zdrojů, včetně internetových. Dodržte formální náležitosti stanovené Pravidly pro organizaci studia FF UK o bakalářských pracích.

Poděkování

Ráda bych vyjádřila upřímné poděkování vedoucímu této práce, PhDr. Davidu Mračkovi, Ph.D., za jeho vstřícný přístup, cenné rady, připomínky a zejména čas, který mi v rámci konzultací věnoval. Mé poděkování patří také mé rodině a blízkým, kteří se stali neúnavnými kritiky mého překladu a byli mi během celého studia oporou.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

Podpis

Klára Chleborádová

Abstrakt

Tato bakalářská práce předkládá český překlad první podkapitoly („Dying“) šesté kapitoly knihy *How to Change Your Mind: The New Science of Psychedelics* z pera Michaela Pollana. Součástí práce je doprovodný komentář, který zahrnuje překladatelskou analýzu, popis zvolené metodiky překladu a rozbor překladatelských problémů a posunů, k nimž při překladu došlo.

KLÍČOVÁ SLOVA: psychedelika, psilocybin, klinické studie, překladatelská analýza, překladatelské metody, posuny v překladu

Abstract

This bachelor thesis presents the Czech translation of the first subchapter ("Dying") of the sixth chapter from the book *How to Change Your Mind: The New Science of Psychedelics* by Michael Pollan. The thesis includes an accompanying annotation that features a translation analysis, a description of the translation techniques, and a discussion of the translation problems and shifts that occurred during the translation process.

KEY WORDS: psychedelics, psilocybin, clinical studies, translation analysis, translation techniques, translation shifts

Použité zkratky

O...originální/výchozí text

P...překlad/cílový text

Odkazy ke konkrétním úsekům jsou v práci uváděny v podobě: [text: číslo stránky].

1 Obsah

Úvod.....	6
1. Překlad	7
2 Komentář	23
2.1 Překladatelská analýza	23
2.1.1 Vnětextové faktory	23
2.1.2 Vnitrotextové faktory	29
2.2 Hypotetická komunikační situace	36
2.3 Metoda překlada.....	38
2.4 Typologie překladatelských problémů a jejich řešení	39
2.4.1 Překladatelské problémy na rovině lexikální	39
2.4.2 Překladatelské problémy na rovině syntaktické	44
2.4.3 Překladatelské problémy na rovině pragmatické.....	48
2.5 Překladatelské posuny	50
3 Závěr.....	52
4 Bibliografie.....	53
5 Příloha – výchozí text.....	56

Úvod

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou částí, přičemž první část je část praktická, v rámci níž předkládám český překlad vybraného úseku kapitoly z knihy *How To Change Your Mind: The New Science of Psychedelics*. Výchozí text pojednává o psychedelikách jako takových, dále jejich historickém i společenském kontextu. Mnou vybraná pasáž pro překlad je pak věnována využití psilocybinu u pacientů v terminálním stádiu rakoviny. Výběr daného úseku byl motivován zejména mým osobním zájmem o toto téma.

Druhá část, tedy část praktická, obsahuje doplňující komentář, který se skládá z překladatelské analýzy předlohy, jež byla vyhotovena na základě modelu Christiane Nordové a funkční teorie Romana Jacobsona. Dále obsahuje i popis překladatelských postupů a vymezení překladatelských posunů, k nimž při překladu došlo. V této části práce se opírám zejména o poznatky Jiřího Levého, Libuše Duškové, Antona Popoviče, Edity Gromové a Dagmar Knittlové et al.

1. Překlad

6. KAPITOLA

LÉČBA TRIPEM

PSYCHEDELIKA V PSYCHOTERAPII

1. Umírání

Na Newyorské univerzitě probíhají psilocybinové poutě v ošetrovně pečlivě vybavené tak, aby spíš než nemocniční pokoj připomínala útulný kamrlík. Přestože se tento záměr téměř podařilo uskutečnit, nerezové a plastové armatury, typické pro moderní medicínu, které tu a tam vykukují zpoza oné vykonstruované iluze, jsou mrazivou připomínkou, že svou pouť přece jenom prožíváte v útrobách velkoměstského nemocničního komplexu.

O zeď se opírá pohodlná pohovka dostatečně dlouhá na to, aby se na ni pacienti mohli během sezení natáhnout. Naproti na stěně visí abstraktní obraz – nebo je to kubistická krajina? – a o místo na polici se dělí velkoformátové knihy o umění a mytologii, domorodé řemeslné výrobky a spirituální serepetičky, jako velká keramická glazovaná houba, soška Buddhy a křišťál. Místnost trochu působí jako byt zcestovalého psychiatra jistého věku, který se zajímá o východní náboženství a umění kultur, jimž jsme kdysi říkali primitivní. Tato iluze se však rozplyne, jakmile zvednete oči ke stropu, kde na bílých dlaždicích uvidíte kolejnice, na kterých by za normálních okolností visely nemocniční závěsy oddělující jednotlivá lůžka. A pak je tu ještě komicky velká koupelna, rozjasněná zářivkami a vybavená potřebnými madly a pomocnými pedály.

Právě v této místnosti jsem poprvé slyšel příběh Patricka Mettese, který se jako dobrovolník zúčastnil klinické studie týkající se využití psilocybinu u pacientů s rakovinou. Na té samé pohovce, kde jsem zrovna seděl, Patrick prožil bouřlivou šestihodinovou psilocybinovou pouť, která mu změnila život – nebo bych možná měl říct, že mu změnila smrt, tedy jeho přístup k smrti. Přišel jsem udělat rozhovor s paliativním psychologem Tonym Bossisem, který Mettese jeho zkušeností provázel, a jeho kolegou Stephenem Rossem, psychiatrem v newyorské nemocnici Bellevue, který zároveň tuto klinickou studii koordinoval. Společně zjišťovali, zdali jediná dávka psilocybinu může pacientům s životem ohrožující rakovinou ulevit od úzkostí a depresí, se kterými se tato diagnóza často pojí.

Zatímco zarostlý a statný Bossis vypadá přesně jako manhattanský cvokař okolo padesátky se zájmem o alternativní terapie, čtyřicátník Ross působí poněkud pedantsky – vzhledem k jeho úhledně upravenému obleku s kravatou byste si ho snadno spletli s bankéřem z Wall Streetu. Rosse jako mladíka dospívajícího v Los Angeles zajímaly pouze knihy, proto podle svých slov neměl s psychedeliky žádnou osobní zkušenost, ani o nich nic nevěděl, dokud se mu kolega nezmínil o úspěšném využití LSD při léčbě alkoholismu v 50. a 60. letech. On sám se na adiktologii ve své psychiatrické praxi specializuje, ihned si tak začal zjišťovat více a byl naprosto ohromen, že objevil „zcela zasypanou studnici vědomostí“. Když totiž v devadesátých letech nastupoval jako praktikant na stáž do newyorské Presbyteriánské nemocnice a přidruženého psychiatrického institutu, o terapeutickém užívání psychedelik nikdo z oboru nemluvil, jako by vymizelo z povrchu zemského.

Klinická studie Newyorské univerzity společně s její sesterskou studií z Griffithsovy laboratoře na univerzitě Johnse Hopkinse představují jednu z mála snah navázat na výzkum ze 70. let, kdy psychedelická terapie přešla do ilegality. Tyto dvě studie zkoumají využití terapeutického potenciálu psychedelik u umírajících, další probíhající studie se nyní soustředí na to, jak by psychedelické látky mohly pomoci se zmírněním projevů deprese či odstraněním závislosti na alkoholu, kokainu či tabáku (to se však týká spíše psilocybinu než LSD, neboť jak mi Ross vysvětlil, psilocybin na rozdíl od LSD nenese „politické břímě oněch tří písmen“).

Takovéto výzkumy však nejsou úplnou novinkou. Jakmile se totiž ponoříte do historie klinického výzkumu psychedelik, dojde vám, že tahle cesta je už z velké části vyšlapaná. Newyorské a Hopkinsově univerzitě otevřela bránu pilotní studie z roku 2011, týkající se využití psilocybinu pro zmírnění úzkostí pojičích se s rakovinou, jejímž autorem je psychiatr Kalifornské univerzity v Los Angeles Charles Grob. Sám Grob připouští: „V mnoha ohledech jednoduše přebíráme štafetu od starší generace, která svůj výzkum musela kvůli kulturním tlakům uložit k ledu.“ Jestliže však psychedelika mají v moderní medicíně někdy prorazit, onu zasypanou studnici znalostí je třeba vykopat a experimenty, díky kterým nějaká studnice znalostí vůbec existuje, opětovně realizovat podle dnešních vědeckých standardů.

Ačkoli moderní věda terapie pomocí psychedelických látek zkoumá, samotná nezvyklost těchto molekul spolu s jejich účinkem na lidskou mysl zároveň představuje pro západní medicínu zkoušku: dokáže se vypořádat s implicitními výzvami, které s sebou tyto látky přináší? Uveďme zřejmý příklad: obvyklé drogové studie psychedelik je velmi náročné, možná až nemožné, provádět metodou dvojitého zaslepení. Většina účastníků studií totiž rozpozná, zdali

jim byl podán psilocybin, nebo placebo – to samé platí i pro jejich průvodce. Jak navíc mohou výzkumníci při zkoumání těchto drog doufat v úspěšné rozlišení chemického efektu od klíčového vlivu, který má na výsledky set a setting? Západní věda i současné drogové studie závisí na možnosti vyčlenění jediného proměnného faktoru. U psychedelických drog však zůstává nejasné, zdali jejich účinky lze redukovat na pouze jednu proměnnou, ať už jde o situaci, ve které jsou podány, přítomnost terapeuta nebo očekávání daného dobrovolníka. Každý z těchto faktorů může zastřít kauzální vztah. Jak tedy může západní medicína posuzovat psychofarmaka, která zřejmě nepůsobí čistě farmakologicky, avšak prostřednictvím specifické zkušenosti, kterou jejich uživatelé ve svém vědomí prožijí?

Přihlédneme-li ke skutečnosti, že tyto látky navozují zkušenost, která se často označuje jako „spirituální“, není překvapivé, že terapie pomocí psychedelik je pro moderní lékařství opravdu hořké sousto. Charles Grob si je této výzvy velmi dobře vědom, ale zároveň se k ní staví osvěžujícím způsobem: psychedelickou terapii popisuje jako formu „aplikovaného mysticismu“. Bezsporně je zvláštní takovou frází slyšet z úst vědce a pro mnohé se jeví nebezpečně nevědecky.

„Nevnímám to jako lékařský koncept,“ řekl průkopnický výzkumník psychedelických látek Franz Vollenweider časopisu *Science* v reakci na otázku, jak vnímá roli mysticismu v terapii pomocí psychedelik. „Je to spíše zajímavé pojetí šamanismu.“ Ostatní badatelé se však nebrání myšlence, že v psychedelické terapii mají jisté prvky šamanismu své místo – ostatně tak tomu pravděpodobně bylo po tisíce let předtím, než něco jako věda existovalo. „Pokud chceme vyvinout optimální výzkumný plán, který nám umožní posoudit terapeutický přínos halucinogenů, striktní dodržování vědeckých metodologických standardů jako takové nebude dostačující. Rovněž musíme věnovat pozornost poznatkům, které nabízejí úspěšné uplatnění šamanského paradigmatu,“ napsal Grob v jedné ze svých publikací. Podle tohoto paradigmatu je šaman či terapeut rozvážným strůjcem „extrafarmakologických proměnných“, jako je set a setting, pomocí nichž se snaží využít potenciál „hyper-sugestivních vlastností“ těchto medikamentů na maximum. Zdá se, že psychedelická terapie kolísá na hraně mezi spiritualitou a vědou, což je stejně tak provokativní, jako nepřijemné.

Moderní výzkum psychedelik přichází v době, kdy je léčba duševního zdraví ve Spojených státech natolik „nefunkční“ – cituji Toma Inselu, který byl do roku 2015 ředitelem

amerického Národního ústavu duševního zdraví – že odborníci v oboru jsou k novým radikálním přístupům snad mnohem otevřenější než předchozí generace. Farmakologická výbava, kterou využíváme k léčbě deprese, jež postihuje téměř desetinu Američanů a je celosvětově nejčastější příčinou zdravotního postižení, není příliš pokroková. Antidepresiva už nejsou tak účinná* a nová psychofarmaka téměř nepřibývají. Farmaceutické společnosti navíc přestaly investovat do tzv. CNS stimulantů, tedy léků působících na centrální nervovou soustavu. Na léčbu duševních chorob dosáhne pouze zlomek lidí, kteří jimi trpí. Většinu z nich navíc od vyhledání pomoci odrazuje vysoká cena, společenské stigma nebo neúčinnost léčby. Ve Spojených státech si každý rok vezme život téměř 43 tisíc lidí (sebevražda si tak vyžádá větší počet obětí než rakovina prsu nebo autonehody), ale jen polovina obětí sebevraždy někdy podstoupila léčbu duševního zdraví. Výraz „nefunkční“ podle všeho tento systém vystihuje dobře.

Dle manhattanského psychiatra Jeffreyho Gusse, který se podílel na již zmíněné studii Newyorské univerzity, nastal ten správný čas, aby psychoterapie zohlednila zcela nové paradigma. Guss poukazuje na to, že jsme již mnoho let „svědky střetu biologické a psychodynamické léčby; ty mezi sebou zápasí o legitimitu a financování. Je duševní choroba chemická porucha, nebo se jedná o ztrátu smyslu života? Terapie pomocí psychedelik tyto dva přístupy spojuje.“

Jeden psychoanalytik se nechal slyšet, že „psychiatrie v posledních letech přešla od hloupého přístupu k bezmyslenkovitému.“ Pokud se terapie pomocí psychedelik ukáže jako účinná, bude to díky zdárnému návratu k propojení mozku a mysli v psychoterapeutické praxi. Tak alespoň zní příslib.

Pro terapeuty, kteří pracují s lidmi na sklonku života, tyto otázky představují mnohem více než pouhý předmět bádání. Když jsem si povídal se Stephenem Rossem a Tonym Bossisem v ošetrovně Newyorské univerzity, zapůsobilo na mě, s jakým nadšením, až skoro euforicky, zkoumali výsledky u svých onkologických pacientů po prvním vedeném psilocybinovém sezení. Ross zprvu nemohl uvěřit, na co se dívá: „Myslel jsem, že prvních deset nebo dvacet

* Stejně jako mnoho farmaceutik byla antidepresiva skupiny SSRI v 80. letech, kdy byla uvedena na trh, mnohem efektivnější, než je tomu dnes, pravděpodobně právě díky placebo efektu. V současnosti jsou jen nepatrně účinnější než placebo.

lidí bylo nastrčených, že to museli fingovat. Říkali věci jako ‚Pochopil jsem, že láska je nejmocnější síla na tomto světě‘ nebo ‚Potkal jsem svoji rakovinu, takový černý oblak kouře.‘ Lidé se na své pouti dostávali do své minulosti a zpátky se vrátili s novým, hlubším pohledem na svět, s novými prioritami. Pacienti, kteří se velmi zdatně potýkali se strachem ze smrti, se najednou úmrtí nebáli. Skutečnost, že pouze jediná dávka drogy může mít takto dlouhodobý efekt, je bezprecedentní zjištění. Něco takového jsme v psychiatrii ještě nezažili.“

Tehdy mi Tony Bossis poprvé řekl o své zkušenosti s Patrickem Mettesem, kterého prováděl poutí, jež Patricka jako by zázrakem vymanila z okovů jeho utrpení.

„Sedíte v této ošetrovně, ale jste svědky něčeho významného. Vzpomínám si, jak po dvou hodinách ticha Patrik začal tlumeně plakat a dvakrát řekl: ‚Narození a smrt jsou velká dřina.‘ Jak jsem tam s ním seděl, cítil jsem pokoru. Je to ten nejspokojivější den v celé vaší kariéře.“

Bossis jako paliativní lékař tráví s pacienty na sklonku života mnoho času. „Lidé si neuvědomují, jak málo nástrojů má psychiatrie k řešení existenciální tísně,“ říká. Existenciální tíseň je pojem, kterým psychologové označují soubor depresí, úzkostí a strachů, jež jsou u pacientů s terminální diagnózou běžné. „Xanax není řešení,“ dodává Bossis a věří, že pokud existuje východisko, bude spíše spirituální než farmakologické povahy.

„Jak je možné, že to nezkoumáme,“ ptá se, „když můžeme ovlivnit, jakým způsobem zemřeme?“

• • •

PSAL SE ROK 2010 a Patrick Mettes, třiapadesátiletý režisér televizních zpráv, který se léčil s rakovinou žlučových cest, si jednoho dubnového pondělí na titulní stránce deníku *New York Times* přečetl článek, jenž změnil jeho smrt. Nádor mu byl diagnostikován již o tři roky dříve, krátce po tom, co si jeho žena Lisa Callaghanová všimla, že mu náhle zežloutlo oční bělmo. Do roku 2010 už se mu rakovina rozšířila do plic a na Patricka doléhala tíha obzvláště vysilující chemoterapie a počínajícího uvědomění, že možná přijde o život. Článek s titulkem „*Hallucinogeny znovu v hledáčku lékařů*“ (*Hallucinogens Have Doctors Tuning In Again*) stručně zmiňoval studii Newyorské univerzity, která zkoumala, zdali psilocybin může

onkologickým pacientům ulevit od příznaků existenciální tísně. Podle Lisy neměl Patrick s psychedeliky žádnou zkušenost, ale okamžitě se rozhodl na Newyorskou univerzitu zavolat a přihlásit se jako dobrovolník.

Lisa byla proti. „Nechtěla jsem, aby z této situace unikl,“ svěřila se mi. „Chtěla jsem, aby bojoval.“

Patrick číslo ale stejně vytočil a po tom, co vyplnil potřebné formuláře a zodpověděl dlouhý seznam otázek, byl do studie zařazen. Přiřadili ho k Tonymu Bossisovi, který byl v podobném věku jako Patrik. Oba jsou to oduševnění muži, neobyčejně plní vřelosti a soucitu, tak si okamžitě padli do oka.

Bossis při prvním setkání Patrikovi nastínil, co má očekávat. Po třech nebo čtyřech přípravných psychoterapeutických sezeních byl Patrickovi přidělen termín pro podání dvou dávek: první z nich byla „aktivní placebo“ (v tomto případě vysoká dávka niacinu, která vyvolává pocit mravenčení), zatímco druhá dávka skýtala tobolku s dvaceti pěti miligramy psilocybinu. Dávky budou Patrickovi podány ve stejné ošetřovně, kde jsem potkal Bossise s Rossem. Během obou sezení, která zaberou většinu dne, bude Patrick ležet na pohovce a s maskou na očích a sluchátky v uších bude poslouchat pečlivě sestavený playlist: uklidňující hudbu v podobě tvorby Briana Ena, Philipa Glasse, Pata Methenyho, Raviho Shankara a rovněž výběr z klasických a New Age skladeb. Celou dobu na něj budou dohlížet dva lidé: jeden muž (Bossis) a jedna žena (Krystallia Kalliontziová). Oba toho v průběhu sezení moc nenamluví, ale budou k dispozici v případě, že by se Patrick dostal do nesnází. V rámci přípravy Patrikovi představili „cestovní pokyny“, jejichž autorem je výzkumník z Hopkinsovy univerzity Bill Richards.

Bossis Patrickovi doporučil, aby na své pouti používal spojení „Důvěřuj a nech plynout“ jako určitou mantru. Jdi kamkoli, kam tě to zavede, radil mu. „Vyjdi všechny schody, otevři dveře, prozkoumávej cesty, lítej nad krajinami.“ Nejdůležitější rada, kterou mu před poutí předal, byla aby vždy čelil skutečně ohrožujícím až obludným jevům, na které narazí. Namísto, aby se před nimi snažil uprchnout, by se jim měl podívat přímo do očí. „Probud' v sobě buldoka a zeptej se: ‚Co děláš v mé mysli?‘ nebo ‚Co se od tebe můžu naučit?‘ “

• • •

S MYŠLENKOU NAORDINOVAT umírajícím psychedelikum jako první nepřišel terapeut

ani vědec, ale spisovatel Aldous Huxley. Huxley v dopise adresovaném psychiatrovi Humphrymu Osmondovi navrhl výzkum, jež zahrnoval „podání LSD onkologickým pacientům v terminálním stádiu v naději, že by umírání mohlo být spirituálnějším a ne zcela fyziologickým procesem.“ V roce 1963, konkrétně 22. listopadu, si samotný Huxley na své smrtelné posteli nechal od manželky Laury injekčně píchnout LSD.

Toho času již začali jeho nápad v Severní Americe na řadě pacientů s rakovinou testovat. V roce 1965 napsal psychiatr Sidney Cohen do časopisu *Harper's* esej *LSD a muka umírání (LSD and the Anguish of Dying)*, v níž u psychedelik zkoumal potenciál „pozměnit prožitek umírání“. Léčbu pomocí LSD popsals jako „terapii prostřednictvím sebetranscendence“. Tento přístup vyplývá z premisy, že strach ze smrti je zapříčiněn naším egem, jež nás obtěžkáva pocitem odloučení, který se s blížící se smrtí může stát nesnesitelný. „Narodíme se do světa bez ega,“ píše Cohen, „ale žijeme a umíráme uvěznění sami v sobě.“

Pomocí psychedelických látek máme tedy ze svého vnitřního vězení uniknout. „Chtěli jsme poskytnout krátký, lucidní interval naprosto zbavený ega, abychom ukázali, že pocit vlastního já je zcela postradatelný a že možná existuje něco „mezi nebem a zemí“ – něco významnějšího než naše osobnosti, něco, co by mohlo přežít náš zánik.“ Cohen citoval pacientku – ženu umírající na rakovinu vaječníků – aby přiblížil změnu její perspektivy po užití LSD:

Můj zánik není v tuto chvíli nijak významný, dokonce ani pro mě. Je to jen další kmit kyvadla houpajícího se mezi bytím a nebytím. Mám pocit, že to s církví či debatami o smrti až tolik nesouvisí. Asi jsem se oprostila, to je ono, od sebe samotné, mé bolesti, mého rozkladu. Nyní bych mohla příjemně zemřít, pokud by to tak mělo být. Nepřivolávám to, ale ani se tomu nebráním.

Stanislav Grof a Bill Richards, kolegové z nemocnice Spring Grove v Marylandu, v roce 1972 napsali, že LSD poskytne pacientům prožitek “kosmické jednoty“, a tak na smrt „nenahlíží jako na úplný zánik a krok do nicoty, ale jako na přesun do jiného druhu bytí... Myšlenka případné kontinuity i přes fyzickou smrt svou přesvědčivostí převládne.“

• • •

NA NEWYORSKÉ UNIVERZITĚ musí dobrovolníci psilocybinové klinické studie vylíčit

svou pout' krátce po jejím dovršení. Patrick Mettes, který se v žurnalistice pohyboval, k tomuto úkolu přistoupil vážně. Podle jeho ženy Lisy Patrick po své páteční pouti strávil celý víkend ve snaze svou zkušenost co nejpřesněji sepsat. Lisa souhlasila, abych si Patrickův popis přečetl. Navíc kývla na to, aby mi jeho terapeut Tony Bossis ukázal poznámky, které si během poutě a následných psychotherapeutických sezení udělal.

Lisa v té době pracovala jako marketingová ředitelka společnosti vyrábějící kuchyňské náčiní, a onoho lednového rána v roce 2011 měla důležitou pracovní schůzku. Patrick tak do ošetrovny nacházející se v budově stomatologické fakulty Newyorské univerzity na První avenue a Čtyřiaadvacáté ulici dorazil sám – z jejich bytu v Brooklynu jel metrem. (V té době byla ještě ošetrovna na stomatologické fakultě, neboť onkologické středisko Newyorské univerzity se chtělo od klinické studie zahrnující psychedelika držet dál.) Jeho průvodci Tony Bossis a Krystallia Kalliontziová ho přivítali, prošli s ním plán celého dne a poté, v devět hodin ráno, mu podali pohár, jenž skýtal onu tabletku. Nikdo z nich nebude minimálně první půl hodinu tušit, jestli tabletka obsahuje psilocybin, nebo placebo. Patrik byl požádán, aby uvedl svůj záměr, na což odvětil, že se chce naučit lépe vypořádávat s úzkostmi a depresí, které kvůli své rakovině prožívá, a zapracovat na tom, čemu sám říká „životní výčitky“. Po místnosti rozmístil několik fotografií: na jedné spolu byli s Lisou v den svatby, na další jejich pes Arlo.

V půl desáté si Patrick lehl na pohovku, nasadil si sluchátka, masku na oči a ztichl. Ve svém popisu připodobnil začátek své poutě ke startu raketoplánu: „fyzikálně prudký a poněkud těžkopádný start, který posléze ustoupil blaženému poklidu beztlíže.“

Mnoho dobrovolníků, se kterými jsem dělal rozhovor, popisovalo počáteční epizody mrazivého strachu a úzkosti, které odešly až když se pouti podvolili, k čemuž je jejich průvodci pobízeli. V tento moment přichází na scénu ony cestovní pokyny. Ty totiž slibují, že když se poddáte všemu, na co narazíte („důvěřuj, nech to plynout a buď otevřený“ či „uvolni se a pluj s proudem“), cokoli, co se může na první pohled zdát děsivé, se brzy promění v něco jiného, pravděpodobně něco příjemného, možná i nádherného.

Patrick na počátku své pouti narazil na svou švagrovou, která na rakovinu zemřela ve věku čtyřiceti tří let, což bylo více než před dvaceti lety. „Ruth byla mým průvodcem,“ napsal ve svém popisu, „a nezdála se mi překvapená. „Oblékla“ si své průsvitné tělo, abych ji

poznal. Zdálo se, že tahle část mé pouti bude věnovaná ženství. Zjevila se mi i Michelle Obamová. „Ta značná ženská energie všude okolo mi jasně ukázala, že matka, žádná matka, bez ohledu na její nedostatky...nikdy nemůže NECÍTIT lásku ke svým dětem. To byl velmi silný moment. Věděl jsem, že pláču...právě tady jsem měl pocit, jako bych vycházel z lůna...znovu přicházel na svět. Mé znovuzrození mělo hladký průběh...bylo to uklidňující.“

Zvenku to však vypadalo, že Patrickovi se děje ledacos, ale rozhodně to neprobíhá hladce. Bossis si poznamenal, že brečel a těžce dýchal. Právě tehdy poprvé řekl „Narození a smrt jsou velká dřina,“ a zdálo se, že se třásl. Pak se Patrick natáhl po ruce Kalliontziové a pevně ji sevřel, zatímco si přitáhl kolena k tělu a tlačil, jako by právě rodil. Bossis má poznamenáno:

11:15 „Můj bože.“

11:25 „Je to tak jednoduché.“

11:47 „Kdo by řekl, že muž může porodit?“ A poté: „Porodil jsem, ale nevím co.“

12:10 „Je to prostě nesmírně úžasné.“ V tuhle chvíli Patrick střídavě propadá smíchu a pláči. „Můj bože, všechno už dává smysl, tak jednoduché a nádherné.“

Patrick v tento okamžik požádal o přestávku. „Začínalo to být příliš intenzivní,“ napsal ve svém popisu. Sundal si sluchátka i masku na oči. „Posadil jsem se a promluvil si s Tonym a Krystallií. Podotkl jsem, že tuhle zkušenost si zaslouží každý... pokud by toto prožili všichni, žádný člověk by druhému už nikdy neublížil... nebylo by možné vést války. Ošetřovna byla spolu se vším, co v ní bylo, nádherná. Tony a Krystallia, usazení na svých polštářích, úplně zářili!“ Oba pomohli Patrickovi do koupelny. „Tam byly i bakterie (pokud tam nějaké vůbec byly) nádherné, stejně jako všechno v našem světě a vesmíru.“ Poté se ale Patrick zdráhal vydat „zpět na svou pout“.

„Už jsem ušel velký kus cesty, ale zamiloval jsem si ten pocit dobrodružství.“ Nakonec si opět nasadil sluchátka a svou masku na oči a znovu se natáhl na pohovku.

„Láska byla od této chvíle jediný faktor...Byla a je tím jediným smyslem. Zdálo se, že

vyzařuje z jednoho světelného bodu... a vibrovala... Cítil jsem, jak se moje fyzické tělo snaží svorně vibrovat s kosmem... A k mé frustraci jsem se cítil jako chlapík, co neumí tancovat... Ale vesmír to přijal. Ta čirá radost...blaženost...nirvána...to se nedá popsat. Ve skutečnosti neexistují žádná slova, která by mohla přesně zachytit moji zkušenost...můj stav...tohle místo. Jsem si jistý, že žádné pozemské potěšení se tomuto pocitu nemůže vyrovnat...žádný pocit, ani krásná představa, jednoduše nic během mého času na Zemi mi neposkytlo tak čistý, radostný a překrásný pocit, jako ten, který jsem zažil na vrcholu své pouti.“ Patrick pak nahlas pronesl: „Moje duše nikdy předtím nezažila orgasmus.“ Hudba v celé pouti sehrála stěžejní roli: „Učil jsem se píseň, velice prostou píseň...byl to jediný tón...C...byla to vibrace vesmíru...souhrn všeho, co kdy existovalo...všechno dohromady, rovno Bohu.“

Patrick poté popsal prozření týkající se jednoduchosti. Přemýšlel o politice a jídlu, hudbě a architektuře a taky o svém oboru – televizních zprávách – o nichž mu došlo, že jsou stejně jako mnoho dalších věcí „přeprodukované“. „Do skladeb soukám příliš mnoho tónů...do receptů cpeme příliš mnoho ingrediencí...své oblečení a domy napěchujeme přílišným množstvím ozdůbek...všechno se to zdá tak zbytečné, když jediné, co musíme doopravdy udělat, je zaměřit se na lásku.“ Vtom uviděl Dereka Jetera, tehdejší spojku New Yorkských baseballových Yankees, jak „se opět baletním obratem vydává na první metu.“

„V tu chvíli jsem byl přesvědčený, že mi to všechno seplo. Bylo to přímo přede mnou...láska...jen na ní záleží. To má být můj životní cíl.“

Pak pronesl něco, co si Bossis zapsal ve čtvrt na jednu: „Dobře, chápu to! Už můžete všichni odejít. Naše práce je u konce.“

U konce ale ještě nebyli. „Šel jsem si prohlédnout své plíce...Pamatuji si, že jsem zhluboka dýchal, abych na ně snáz „viděl“. Bossis si v půl třetí poznamenal, že Patrick řekl: „Šel jsem do svých plic a viděl dvě skvrnky. Nebyly nic extra.“

Beze slova mi sdělily, ať si s rakovinou nedělám hlavu...v celém schématu je zanedbatelná...je to jen nedokonalost mojí lidskosti a je zde mnohem důležitější záležitost...mám před sebou opravdovou práci...Opět šlo o lásku.“

V tom Patrick prožil něco, co sám popsal jako „krátkou smrt“.

„Přistoupil jsem se k čemusi, co se jevilo jako velmi ostrý, špičatý kus nerezové oceli. Připomínalo to žiletku. Pokračoval jsem až k vrcholu tohoto blyštivého kovu a jakmile jsem se tam dostal, měl jsem na výběr: můžu nebo nemusím nahlédnout přes okraj do nekonečné propasti...do celé šíře vesmíru...do oka všeho...a ničeho. Váhal jsem, ale nebyl jsem vyděšený. Chtěl jsem do toho jít naplno, ale cítil jsem, že když to udělám, dost možná opustím své tělo navždycky. Z tohoto života mě vyprovodí smrt. Ale nebylo to těžké rozhodnutí...Byl jsem si jistý, že mě tady toho čeká ještě mnohem více.“ Když svým průvodcům o své volbě vyprávěl, vysvětlil, že ještě „nebyl připravený se odpoutat a opustit Lisu.“

A pak, poměrně náhle, asi ve tři hodiny, bylo po všem. „V mžiku jsem přešel ze stavu, kdy jsem neměl žádné pojetí o času nebo prostoru do relativní otupělosti přítomností. Bolela mě hlava.“

Když pro něj Lisa přijela, Patrick podle jejích slov vypadal jako by zrovna „doběhl závod“. „Byl bledý, vypadal unaveně a zpoceně, ale byl u vytržení. Rozohnily ho všechny zážitky, o které se se mnou chtěl podělit, i ty, které mi sdělit nemůže. Řekl jí, že se „dotkl tváře Boha.“

• • •

KAŽDÁ PSYCHEDELICKÁ POUŤ je jiná, ale zdá se, že u onkologických pacientů se opakuje několik společných motivů. Řada z těch, se kterými jsem dělal rozhovor, uvedla, že během své psychedelické zkušenosti zažili porod nebo znovuzrození, byť ne tak intenzivně jako Patrick. Mnoho dobrovolníků také popsalo setkání se svou rakovinou (nebo strachem, jenž kvůli ní pociťovali), což nakonec oslabilo moc, kterou nad nimi jejich nemoc měla. Zkušenost Dinah Bazerové jsem již zmínil: Dinah byla drobná, skromná, šedesátiletá instruktorka krasobruslení z New Yorku, jíž v roce 2010 diagnostikovali rakovinu vaječnicků. Měla kaštanově hnědé kudrnaté vlasy a nosila velké kruhové náušnice. Když jsem ji potkal v ošetrovně na Newyorské univerzitě, svěřila se mi, že i po úspěšně absolvované chemoterapii ji paralyzuje strach z recidivy. Obávala se, že plýtvá svůj čas „čekáním na další ránu“.

Rovněž pracovala s Tonym Bossisem. Na krušném začátku své pouti si samu sebe představovala uvězněnou v podpalubí lodi, houpající se sem a tam, a šířil ji strach. „Vystrčila jsem zpod deky ruku a řekla: ‚Hrozně se bojím.‘ Tony mě za ruku hned chytil a řekl mi, abych se tomu poddala. Jeho stisk byl mojí kotvou.“

„Viděla jsem svůj strach. Bylo to jako ve snu, našla jsem ho nalevo pod svým hrudním košem. Nebyl to můj nádor, ale takový černý zjev v mém těle. A dopálil mě do běla; můj strach mě dostal do ráže. Křičela jsem: *„Táhni do prdele! Nenechám se sežrat za živa.“* A víte co? Byl pryč! Zmizel. Zahнала jsem ho svým vztekem.“ Dinah mi dala vědět, že ani o několik let později se nádor nevrátil. „Rakovinu mít pod kontrolou nemůžu, ale došlo mi, že svůj strach ano.“

Osvícení, ke kterému Dinah došla, uvolnilo cestu pocitům „nesmírné lásky“, neboť začala místo o svém strachu přemýšlet o svých dětech. Podle jejích slov byla a je „zarytou ateistkou“, ale i přesto mi sdělila: „Vždycky říkám – ačkoli nerada, ale jinak to říct nejde – že jsem se cítila „naplněná Boží láskou.“ Protichůdnost je pro mystickou zkušenost typická, ale nezdálo se, že by Dinah rozpor mezi tím, že cítila boží lásku, přestože „nemá ani špetku víry“, vyvedl z míry. Když jsem toto nadhodil, pokrčila rameny a s úsměvem mi odvětila: „Jak jinak bych to měla popsat?“

K nevelkému překvapení hrají vidiny smrti v psychedelických poutích onkologických pacientů, které jsem vyzpovídal na Newyorské a Hopkinsově univerzitě, velkou roli. Šedesátiletá přeživší rakoviny prsu (která si přála zůstat anonymní) vylíčila, jak rozjařeně svištěla vesmírem, jako by byla ve videohře, dokud sebou nepleskla o zeď krematoria s děsivým uvědoměním: „Zemřela jsem a teď mě tu zpopelní. (Samotné spálení jsem však neprožila, jak bych mohla? Byla jsem mrtvá!) Hned nato jsem se ocitla v podzemí nádherného hlubokého lesa, hlinitého a hnědého.

Všude okolo mě byly kořeny a viděla jsem, jak ze země rostly stromy, a já byla jejich součástí. Zemřela jsem, ale byla jsem v zemi, se všemi těmi kořeny, a necítila jsem smutek ani radost, jen přirozenost, spokojenost a mír. Nezmizela jsem z povrchu zemského. Stala jsem se jeho součástí.“

Několik onkologických pacientů vylíčilo, že se dostali na okraj smrti a než se stáhli zpět, nahlédli na druhou stranu. Tammy Burgess, které diagnostikovali rakovinu vaječnicků v jejích padesáti pěti letech, prý nakoukla do „velké roviny vědomí. Byla velmi klidná a nádherná. Cítila jsem se osaměle, ale mohla jsem natáhnout ruku a dotknout se každého, koho jsem kdy znala.“

„Až přijde můj čas, tam se uchýlí můj život poté, co mě opustí a to je v pořádku.“

Až téměř nadpřirozený vliv psychedelické zkušenosti může podkrýt, proč tolik onkologických pacientů, jež se zúčastnilo klinických studií, uvedlo, že se smrti už nebojí nebo se jejich strach

alespoň zmírnil: podívali se smrti přímo do očí a něco se o ní dozvěděli, jako by si ji zkusili na nečisto. „Po velké dávce na smrt prostřednictvím psychedelické zkušenosti trénujeme,“ říká bývalá psycholožka z Hopkinsovy univerzity Katherine MacLeanová. „Ztratíte vše, co považujete za skutečné, přijdete o své ego i tělo a to může připomínat umírání.“ A přesto pout' přináší útěšnou zvěst, že se přece jenom *něco* skrývá i na druhé straně smrti – ať už je to „velká rovina vědomí“ nebo něčí popel pod zemí, jenž kořeny stromů vynášejí vzhůru – a že existuje jakási trvalá, netělesná inteligence, která o všem ví. „Nyní vnímám, že existuje úplně jiná ‚realita,‘“ řekl jeden z dobrovolníků klinické studie Newyorské univerzity výzkumníkovi pár měsíců poté, co svou pout' absolvoval.

„Ve srovnání s ostatními je to jako bych mluvil jiným jazykem.“

Patrick Mettes, kterého jeho žena Lisa popisuje jako „otevřeného, kontaktního muže činu“, na svém sezení několik týdnů po prožití pouti otevřel s Bossisem téma života po smrti. Z Bossisových poznámek jde vyčíst, že Patrick svou pout' poměrně jasně vykládal jako „okno, z něhož jsem mohl nahlédnout do jakéhosi života po smrti, do něčeho co přesahuje mé fyzické tělo.“ O „rovině existence lásky“ hovořil jako o „nekonečné“. Během následných sezení Patrick mluvil o svém těle a rakovině jako o jakési „iluzi“. Bylo zřejmé, že alespoň z psychologického hlediska se Patrikovi po jeho pouti daří až pozoruhodně dobře. Pravidelně meditoval, lépe se mu dařilo žít v přítomném okamžiku a dokonce měl pocit, že „ještě více miluje svou manželku.“ Během březnového sezení, tedy dva měsíce po jeho pouti, si Bossis poznamenal, že Patrick je i přes pomalu blížící se smrt „nejšťastnější v životě.“

„Jsem ten nejšťastnější muž na světě.“

• • •

DO JAKÉ MÍRY bychom se měli zabývat autentickou psychedelických zkušeností? Většina terapeutů, kteří se na výzkumu podíleli, se k této otázce staví úzkostlivě pragmaticky. Zaměřují se na zmírnění utrpení jejich pacientů ale o metafyzické teorie či otázky pídící se po pravdě projevují pramalý zájem. „To není v mé kompetenci,“ krčil rameny Bossis, když jsem mu položil otázku, zda si myslí, jestli jsou prožitky kosmického vědomí, které popisují jeho pacienti, skutečné nebo iluzorní. Když jsem se na to samé zeptal Billa Richardse, odpověděl mi prostřednictvím citace Williama Jamese, který tvrdil, že mystickou zkušenost bychom měli

hodnotit podle jejích přínosů, nikoli podle pravdivosti; ta je nám neznámá. Jinými slovy: změní to něčí život k lepšímu?

Řada výzkumníků připouští, že když pacient obdrží tak sugestibilní drogu, jakou je psilocybin, kterou navíc v našem případě podávají zdravotníci pod záštitou systému, tak svou roli může sehrát silný placebo efekt. Za těchto podmínek je totiž mnohem pravděpodobnější, že pacient naplní očekávání svého průvodce. (Navíc se sníží pravděpodobnost, že by pacient dostal tzv. *bad trip*, tedy krajně nepříjemný stav po požití psychedelik.) Zde narážíme na jeden z největších paradoxů klinických studií psilocybinu: ačkoli jsou do značné míry úspěšné díky vědecké legitimitě, jejich účinnost jako by závisela na prožitku mystické zkušenosti, která v pacientech zanechává přesvědčení, že náš svět skrývá mnohem více, než věda dokáže vysvětlit. Samotná věda se tak stane nástrojem k potvrzení zkušenosti, u níž by se mohlo zdát, že podkopává vědeckou perspektivu; můžeme tomu říkat šamanismus ve vědeckém kabátu.

Jsou vůbec otázky týkající se pravdivosti důležité, když tento druh terapie zmírňuje pacientům jejich utrpení? Stěží jsem našel někoho, kdo se na výzkumu podílel a koho by takové otázky trápily. Vysloužilý chemik a farmakolog z Purdueovy univerzity David Nichols, který v roce 1993 založil Heffterův výzkumný institut, aby podpořil výzkum psychedelik (včetně klinických studií na Hopkinsově univerzitě; tam dodával syntetický psilocybin), se k pragmatismu pojícím se s touto problematikou staví snad nejpříměji. V rozhovoru pro časopis *Science* z roku 2014 uvedl: „Pokud to lidem dodá klid na duši a pomůže jim to pokojně zemřít s jejich přáteli a rodinou po boku, je mi jedno, jestli jsou skutečné nebo iluzorní.“

Roland Griffiths zase uznává, že „věda dosud otázku autenticity nezodpověděla. „Vycházíme pouze z fenomenologie,“ tedy z toho, co nám lidé o svých vnitřních zkušenostech řeknou. Tehdy se mě začal vyptávat na můj vlastní duchovní vývoj, tak jsem se přiznal, že ten je stále jaksi v plenkách. Řekl jsem mu, že jsem vždycky byl zarytý materialista.

„Dobrá tedy, ale přemýšlel jste o zázraku našeho vědomí? Na chvíli se zamyslete, my si vše uvědomujeme a zároveň si uvědomujeme, že si vše uvědomujeme! Jak moc je *tohle* nepravděpodobné?“ Jak si můžeme být jisti, že naše vědomé prožívání je „autentické“? Odpověď zní, že nemůžeme; věda tak daleko nedosáhne, ale přesto, kdo pochybuje o skutečnosti našeho vědomí? Přesněji řečeno, důkazy pro existenci vědomí jsou vlastně podobné důkazům o reálnosti mystické zkušenosti: ve vědomí nevěříme díky nezávislému vědeckému potvrzení, ale protože je velké množství lidí přesvědčeno o jeho skutečnosti. I v tomto případě

se spoléháme pouze na fenomenologii. Griffiths mi naznačoval, že pokud skutečně věřím v onen „zážrak vědomí“, jak to jednou nazval Vladimir Nabokov – to nenadálé okno, které se rozletí do sluncem zalité krajiny uprostřed noci nebytí – pak bych možná měl být otevřenější vůči dalším případným zážrakům.

• • •

V PROSINCI ROKU 2016 deník *New York Times* otiskl na titulní stránce článek pojednávající o vzrušujících výsledcích klinických studií na Newyorské a Hopkinsově univerzitě. O výsledcích obou studií jako první informoval vědecký časopis *Journal of Psychopharmacology*; otiskl je ve zvláštním vydání spolu s téměř tuctem komentářů od významných tváří oblasti duševního zdraví, mezi nimiž byli například dva bývalí prezidenti Americké psychiatrické asociace – všichni dotázaní výsledky těchto studií opěvovali.

Jak na Newyorské, tak na Hopkinsově univerzitě se po prožití psilocybinové pouti u zhruba 80 % onkologických pacientů projevilo výrazné snížení standardních ukazatelů úzkosti a deprese. Psilocybin dobrovolníkům ulevil od jejich potíží minimálně na půl roku. V obou studiích intenzita mystické zkušenosti, kterou dobrovolníci popisovali, úzce souvisela s mírou úlevy od jejich příznaků. Málokterá psychiatrická intervence, pokud vůbec nějaká, vykazuje tak dramatické a dlouhotrvající výsledky*.

Tyto klinické studie byly však malé, dohromady měly pouze 80 subjektů, takže ještě před tím, než vláda vůbec vezme psilocybin v potaz a začne přemýšlet, že by tuto léčbu schválila, budou muset proběhnout znovu, a to ve větším měřítku*. Ale výsledky byly natolik povzbudivé, že získaly pozornost a opatrnou podporu komunity v oblasti duševního zdraví, která nyní volá po dalším výzkumu. Několik lékařských škol vyjádřilo svůj zájem se na budoucích výzkumech podílet a sponzoři přichází s nabídkami financování. Terapie pomocí psychedelik si po desetiletích v ústraní získala své uznání, nebo je tomu alespoň blízko.

* Statistická „velikost účinku“ těchto výsledků, která dosahovala hodnot 1,0 nebo i více pro většinu výsledných ukazatelů obou klinických studií, je pro psychiatrickou léčbu pozoruhodná. Pro srovnání: když byly poprvé testovány antidepresiva skupiny SSRI, velikost účinku byla pouhých 0,3, což bohatě stačilo k jejich schválení.

* Klinické studie se však kritice nevyhnuly. James Coyne ve dvojici blogových příspěvků na webu PLOS (*Public Library of Science*) vznesl několik metodologických připomínek, které se týkaly velikosti a složení skupiny pacientů, spolehlivosti diagnózy, kontroly placebo efektu, zaslepení studií, a dokonce i teoretických předpokladů: „Odkdy jsou otázky existenční/spirituální pohody psychiatrickou záležitostí?“

Newyorská univerzita, která z počátku přistupovala k této klinické studii poněkud s nechutí, nyní pyšně vyzdvihovala její výsledky, a dokonce Stephenu Rossovi nabídla, ať svou ošetrovnu přemístí z budovy stomatologie do hlavní budovy nemocnice. Navíc i onkologické centrum Newyorské univerzity, které se zprvu zdráhalo odkazovat své pacienty na psilocybinovou klinickou studii, Rosse oslovilo s prosbou, ať v jejich centru zřídí svou ošetrovnu v rámci budoucího výzkumu.

Studie teoreticky zcela neobjasnily účinky psilocybinu, ale jasně z nich vychází, že pacienti s nejlepšími výsledky jsou ti, kteří prožili nejúplnější mystickou zkušenost. Ale proč přesně se mystická zkušenost přetransformuje do úlevy od úzkosti a deprese? Stojí za tím snad náznak jakési nesmrtelnosti? To se jeví jako příliš jednoduché vysvětlení, navíc nemůžeme opomenout rozmanitost zkušeností, které pacienti prožili, mnohé z nichž se posmrtného života netýkaly. A někteří zase posmrtný život vnímali naturalisticky, jako anonymní dobrovolnice, která si samu sebe představovala jako „součást země“, jako molekuly hmoty, kterou pohltní kořeny stromů. A to je zcela reálné.

Mystickou zkušenost samozřejmě tvoří několik komponentů, z nichž většina nevyžaduje nadpřirozené vysvětlení. Například smrt ega můžeme chápat z psychologického nebo neurobiologického hlediska (jako možný rozklad našeho původního nastavení mysli). Tzv. rozpad jáství navíc může poskytnout vysvětlení mnoha z přínosů, které lidé během psychedelických poutí zažili, aniž by se uchýlili k jakémukoli duchovnímu pojetí „jednoty“. Podobně i pocit „posvátnosti“, který běžně mystickou zkušenost doprovází, můžeme v sekulárnějším pojetí objasnit jednoduše jako zvýšený smysl pro význam a poslání. Naše chápání vědomí je stále v plenkách a žádná terminologie, ať už biologická, psychologická, filozofická nebo spirituální, ještě nemá právo tvrdit, že má poslední slovo. Nejjasnější představu o tom, co se opravdu děje, možná ale získáme právě souhrnným zohledněním všech těchto perspektiv.

2 Komentář

2.1 Překladatelská analýza

V této teoretické části bakalářské práce se zaměřím na překladatelskou analýzu výchozího textu, a následně na popis metody překladu a popis jednotlivých překladatelských problémů a posunů, k nimž při překladu do českého jazyka došlo. Svou překladatelskou analýzu opírám o model Christiane Nordové, vycházím z publikace *Text Analysis in Translation* (1991). Při vymezení jednotlivých funkcí textu pracuji se systémem Romana Jacobsona. Část věnovanou překladatelským metodám, problémům a posunům, k nimž v překladu došlo, stavím zejména na poznacích Jiřího Levého, Libuše Duškové, Antona Popoviče, Edity Gromové a Dagmar Knittlové et al.

2.1.1 Vnětextové faktory

2.1.1.1 Vysílatel

Vysílatelem výchozího textu je oceňovaný americký autor, novinář a aktivista Michael Pollan. Pollan se v rámci své tvorby již přes třicet let věnuje tématu střetu člověka a přírody, ať už v prostředí kuchyně, zemědělství či naší mysli. Je autorem několika knih, z nichž se šestice stala bestsellerem deníku *The New York Times*. Mezi jeho nejznámější díla se řadí *Cooked* (2013), *Food Rules* (2009), *In Defense of Food: An Eater's Manifesto* (2008) a v neposlední řadě *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of Four Meals* (2006), které bylo v roce 2013 přeloženo i do českého jazyka pod názvem *Dilema všežravce: Přírodopis čtyř jídel*. Rovněž je autorem knih jako *The Botany of Desire: A Plant's-Eye View of the World* (2001) nebo *This Is Your Mind on Plants* (2021).

Pollan si za svou tvorbu vysloužil řadu ocenění¹: patří mezi ně například cena Johna Burroughse (tu obdržel v roce 1997 za nejlepší přírodovědeckou esej), Premio Nonino, cena Jamese Bearda a mnoho dalších. Americký časopis *Time* ho v roce 2010 zařadil mezi stovku nejvlivnějších lidí na světě.

¹ <https://michaelpollan.com/about/> (4. 12. 2024)

Od roku 1987 navíc pravidelně svými články a eseji přispívá do deníku *The New York Times*, příležitostně i do několika dalších periodik. Pollan mimo svou autorskou činnost působí i jako profesor, a to na Harvardově univerzitě a na Kalifornské univerzitě v Berkeley.

2.1.1.2 Záměr a motiv

Z článku deníku *The New York Times*² vyplývá, že Michaela Pollana přivedla k zájmu o psychedelické látky vlastní zkušenost: v roce 2012 potkal na večírku vývojovou psychiatricku, která se podělila o svůj osobní zážitek s LSD. Už tehdy slýchal o terapii pomocí psychedelik a debata s odborníci, jež psychedelikum sama pro terapeutické účely okusila, jeho zápal pro tyto látky jenom prohloubila. Poprvé své zaujetí rozvinul v článku „*The Trip Treatment*“ („*Léčba tripem*“), který v roce 2015 publikoval časopis *New Yorker*. Svou zvědavost ale sepsáním tohoto článku zřejmě neukojil, neboť o tři roky později, v roce 2018, vydal svou (v pořadí osmou) knihu s názvem *How to Change Your Mind: The New Science of Psychedelics*.

Ve videorozhovoru³ pro americký týdeník *Time* sám Pollan uvádí, že se s psychedelickými látkami pojí mnoho předsudků, které mají kořeny ve Spojených státech amerických 60.let, na něž se čas od času odkazuje jako na „éru psychedelik“. Byť autor připouští potenciální negativní dopady těchto látek a v celé knize k nim přistupuje naprosto objektivně, prostřednictvím svého textu usiluje o jejich destigmatizaci, neboť pevně věří v jejich terapeutický potenciál a volá po rozšíření výzkumu. Vyzdvihuje, že reputace psychedelik byla ve Spojených státech amerických Nixonovou protidrogovou rétorikou během 70. let poskvrněna do takové míry, že výzkum psychedelických látek se stal opovrženímhodným. Pollan vnímá, že jsme tak přišli o mnoho let cenného a potřebného výzkumu, snaží se tedy psychedelika přiblížit, poukázat na jejich možné přínosy a případně zbavit čtenáře předpojatosti. Jeho motiv byla tedy jeho vlastní fascinace, ale i potřeba napravit těmto látkám jejich reputaci, ukázat čtenářům psychedelické látky v lepším světle a podpořit tak možný budoucí výzkum.

Záměrem autora bylo tedy napsat ucelený, objektivní, ale přesto přesvědčivý a poutavý populárně-naučný text, který má zájemcům z řad širší veřejnosti přiblížit historii psychedelických látek, jejich využití v lékařském i vědeckém kontextu a jejich vliv na společenský vývoj.

² <https://www.nytimes.com/2022/07/15/arts/television/how-to-change-your-mind-netflix-michael-pollan.html> (4. 12. 2024)

³ <https://time.com/5278036/michael-pollan-psychedelic-drugs/> (4. 12. 2024)

2.1.1.3 Adresát

Zamýšleným adresátem, tedy příjemcem, je široká anglicky hovořící veřejnost, která má zájem prohloubit své znalosti o psychedelických látkách. Sám Pollan se v podcastu Sama Harrise s názvem *Waking up*⁴ a podcastu *London Real*⁵ Briana Rose nechal slyšet, že svou knihu cílil na co možná nejrozumnější publikum: zaujmout chtěl zdravotníky, čtenáře se zájmem o dané téma, ale i ty, kteří k těmto látkám přistupují skepticky. Vzhledem k narůstajícímu zájmu a popularitě terapie pomocí psychedelik je kniha lákavá i pro studenty psychologie či psychiatrie se zájmem o alternativní možnosti léčby. Pollan ve své knize kombinuje důkladné vědecké zkoumání, popis historických souvislostí a líčení svých vlastních osobních zkušeností. Ačkoli určité pasáže knihy obsahují detailní popis chemických reakcí a pro laické publikum mnoho dalších obtížně uchopitelných jevů, autor píše přístupnou a čtivou formou: vše podává a vysvětluje tak, aby se i naprostý laik v dané problematice zorientoval. Pollan na konec knihy zařadil i glosář, který poskytne detailní definici všech terminologických pojmů, se kterými v textu pracuje.

Předpoklad pro čtenáře cílového textu je totožný; lákavý bude prakticky pro kohokoli, koho dané téma zajímá, chce se zorientovat v historickém kontextu psychedelik a zjistit více o možném terapeutickém využití těchto látek.

2.1.1.4 Médium

Primární médium výchozího textu je tištěná knižní publikace. O tom, že autor chtěl zaujmout co nejširší publikum, svědčí i to, že knihu lze zakoupit ve formě e-booku a rovněž i jako audioknihu, kterou Michael Pollan sám namluvil. Všechny dostupné formy textu jsou shodné, ačkoli e-kniha s sebou nese výraznou nevýhodu: poznámky pod čarou, prostřednictvím nichž autor často detailněji vysvětluje složitější terminologii apod., jsou dostupné až na konci knihy, což značně znepříjemňuje zážitek z četby.

Záhodno je také zmínit, že v roce 2022 vyšel na streamovací platformě Netflix stejnojmenný čtyřdílný seriál (*How To Change your Mind*). Účinkuje v něm sám Michael Pollan (podílel se i na scénáři a produkci) a každý díl je věnován jedné psychedelické látce.

⁴ <https://www.samharris.org/podcasts/making-sense-episodes/127-freedom-known> (4. 12. 2024)

⁵ <https://londonreal.tv/michael-pollan-psychedelics-how-to-change-your-mind/> (4. 12. 2024)

2.1.1.5 Místo a čas

První tištěná verze knihy vyšla květnu roku 2018 ve Spojených státech amerických. Knihu vydalo nakladatelství *Penguin Random House*, konkrétně pod jeho značkou *Penguin Press*, která si podle svých webových stránek⁶ klade za cíl vydávat knihy, které předávají důležitá poselství, vypráví nepomíjející příběhy či rozpoutávají diskuse. Jak již bylo výše zmíněno (viz 1.1.2 *Záměr a motiv*), Pollan se k dané problematice dostal skrz článek pro časopis *New Yorker*, který vyšel v roce 2015. Autor však cítil, že téma je mnohem hlubší, zároveň ho psychedelika nesmírně zaujala, a tak začal pracovat na knize. Z textu i dohledatelných informací o autorovi je zcela patrné, že kniha vznikala ve Spojených státech amerických. V textu se například vyskytují konkrétní geografické odkazy (*At New York University [...] [O: 56], [...] on First Avenue and Twenty-fourth Street, taking the subway from their apartment in Brooklyn. [O: 61]*), odkazy na americká média (*[...] told Science magazine [...] [O: 58], [...] the article on the front page of the New York Times [...] [O: 59]*), americké reálie (*Just then he saw Derek Jeter, then the Yankee shortstop [...] [O: 63]*), typické lexikum pro americkou angličtinu (*[...] and spiritual knickknacks [...] [O: 56], Against one wall is a comfortable couch [...] [O: 56], taking the subway from their apartment in Brooklyn. [O: 61]*) či idiomatické fráze typické pro americkou angličtinu (*You can all punch out now. [O: 63]*).

Z časového hlediska se jedná o velmi aktuální publikaci, a to zejména díky obsahu. Společenská debata o využití psychedelických látek pro terapeutické účely je čím dále intenzivnější. Tématu se v posledních letech začala věnovat i česká média, například internetový zpravodajský server Českého rozhlasu iROZHLAS⁷, internetový deník Aktuálně.cz⁸ nebo i magazín Forbes⁹. V textu se přesné časové údaje objevují zejména při uvádění roku vzniku publikací, které autor cituje, nebo na ně odkazuje či ve vyprávěcích pasážích, kde autor zasazuje popisované události do časového kontextu. Výchozí text ale popisuje stav výzkumu, realitu tehdejších klinických studií a společenské nazírání na psychedelické látky mezi lety 2015-2018, tudíž informační hodnota bude s rozvojem budoucího výzkumu a možnou společenskou revolucí přístupu k těmto látkám pravděpodobně s postupem času klesat. Jsem však toho názoru, že relevantní

⁶ <https://www.penguin.com/penguin-press-overview/> (4. 12. 2024)

⁷ https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/veda/tri-roky-lekarny-dostupna-psychedelika-specialni-pouziti-jiri-horacek-neurolog_2303031915_elev (4. 12. 2024)

⁸ <https://magazin.aktualne.cz/tyls-psychedelika-prinasi-blaho-i-uzkost-urychli-terapii-i-k/r~6e38c4ec171e11eea25a0cc47ab5f122/> (4. 12. 2024)

⁹ <https://forbes.cz/psychedelika-misto-antidepresiv-zakazane-latky-mohou-v-cesku-brzy-bodovat-v-terapii/> (4. 12. 2024)

bude i za několik desítek let, minimálně jako soudobé svědectví současné situace. Pollan navíc bravurně popsal historii a chemický vliv psychedelik, text tedy může fungovat jako příslušný zdroj informací.

2.1.1.6 Funkce

Při analýze funkcí budu vycházet z modelu Romana Jacobsona, které popsal Čermák (2011, s. 19). V celé knize převažuje funkce referenční spolu s funkcí konativní. Pollan chce čtenáře především informovat, obohatit, ale současně (jak již ostatně bylo výše zmíněno) přesvědčit skeptické čtenáře o potenciálních přínosech psychedelik, ačkoli v překládaném úryvku se funkce konativní neprojevuje v takové míře. Ve výchozím textu se výrazně projeví i funkce emotivní, fatická, metajazyková a poetická.

Funkce konativní se v překládaném textu projeví zejména v promluvách odborníků a pacientů, například prostřednictvím řečnické otázky jednoho z výzkumníků (*“So how do we not explore this,” he asks, “if it can recalibrate how we die?”* [O: 59]), ale i implicitně ve výpovědích dobrovolníků, kteří léčbu opěvují.

Funkci emotivní Čermák definuje jako sebevyjádření mluvčího, zvláště jeho postojů a emocí (Ibid., s. 19). Přihlédneme-li ke skutečnosti, že výchozí text je napsaný z pohledu autora, není překvapivé, že je emotivní funkce přítomná napříč celým textem, například při popisu jednotlivých aktérů (*While Bossis, hirsute and bearish, looks the part of a fifty-something Manhattan shrink with an interest in alternative therapies, Ross, who is in his forties, comes across as more of a straight arrow; neatly trimmed in a suit and tie, he could pass for a Wall Street banker.* [O: 56]) či při popisu událostí, jichž byl sám autor svědkem (*As I chatted with Stephen Ross and Tony Bossis in the NYU treatment room, I was struck by their excitement, verging on giddiness, at the results they were observing in their cancer patients [...] [O: 59]).* Funkce emotivní se projevuje i v rámci subjektivních hodnocení autora (např. *Most of the therapists involved in the research take a scrupulously pragmatic view of the question.* [O: 66]).

Vzhledem k povaze knihy Pollan často cituje výzkumníky, pacienty a odborníky z oblasti psychologie a psychofarmacie. Funkce metajazyková je tak patrná v odkazování na ústní vyjádření dalších lidí (přímá řeč se ve výchozím textu vyskytuje hojně, neboť autor často cituje výňatky konverzací s dobrovolníky či výzkumníky), viz:

1. *Lisa was against the idea. “I didn’t want there to be an easy way out,” she told me.*

“I wanted him to fight.” [O: 60]

2. *“For me that is not a medical concept,” Franz Vollenweider, the pioneering psychedelic researcher, told Science magazine [...] [O: 58]*

Metajazyková funkce se v textu značně projeví i prostřednictvím intertextovosti, autor pro zvýšení důvěryhodnosti textu a pro potřeby vysvětlování a argumentace využívá citací vědeckých prací, článků či esejů z per odborníků. (např. *“We are born into an egoless world,” Cohen wrote, “but we live and die imprisoned within ourselves.” [O: 61]* nebo *In 1972, Stanislav Grof and Bill Richards, who were working together at Spring Grove, wrote that LSD gave patients an experience “of cosmic unity” such that death, “instead of being seen as the absolute end of everything and a step into nothingness, appears suddenly as a transition into another type of existence . . . [O: 61], [...] mental health treatment in this country is so “broken”—to use the word of Tom Insel [...] [O:58]*)

Intertextovost je nejzřetelnější v pasáži, která je věnována zejména zkušenosti Patricka Mettese, dobrovolníka v klinické studii, jíž se Pollan zaobírá. Veškeré Patrickovy prožitky, o kterých text pojednává, jsou citovány z jeho osobního popisu, který v rámci klinické studie musel sepsat. Autor rovněž často čerpá z poznámek Patrickova průvodce Tonyho Bossise, i zde hovoříme o intertextovosti. (*“It was getting too intense,” he wrote. He removed the headphones and eyeshades. “I sat up and spoke with Tony and Krystallia. I mentioned that everyone deserved to have this experience . . . [O: 62], From Bossis’s notes: [...] [O: 62].*)

Metajazyková funkce je zřetelná i při vysvětlování nových pojmů (*Existential distress is what psychologists call the complex of depression, anxiety, and fear common in people confronting a terminal diagnosis. [O: 59]*)

Funkce fatická je patrná na ploše celého výchozího textu, neboť autor text prokládá řečnickými otázkami, a navíc čtenáře často prostřednictvím zájmena *you* přímo oslovuje, čímž je vtahuje do příběhu, viz:

1. *[...] chilly reminders that the room you are tripping in is still in the belly of a big city hospital complex. [O: 56]*
2. *Yet the illusion crumbles as soon as you lift your gaze to the ceiling [...] [O: 56]*
3. *Add to this the fact that the kind of experience these drugs sponsor often goes under*

the heading of “spiritual,” and you have, with psychedelic therapy, a very large pill for modern medicine to swallow. [O: 57]

4. *Also, in testing these drugs, how can researchers hope to tease out the chemical’s effect from the critical influence of set and setting? [O: 57]*
5. *An abstract painting—or is it a cubist landscape?—hangs on the opposite wall [...] [O: 56]*

Fatická funkce se v překládaném úseku projevuje i přítomností inkluzivního plurálu 1. osoby (*Here we bump into one of the richer paradoxes of the psilocybin trials: [...] [O: 66], It may be that by layering these different perspectives one upon the other, we can gain the richest picture of what might be going on. [O: 68]*).

Funkci poetickou spatřuji zejména v určité beletrizaci textu, tedy v autorově snaze vyprodukovat text nejen s informační, ale i estetickou hodnotou. V překládaném úryvku se vyskytuje několik obrazných vyjádření (např. *The effect almost works, but not entirely, for the stainless steel and plastic fittings of modern medicine peek through the domestic scrim here and there [...] [O:56], [...] Ross, who is in his forties, comes across as more of a straight arrow; neatly trimmed in a suit and tie, he could pass for a Wall Street banker. [O:56]*) či Pollanovy osobní komentáře. Autor je (viz *1.1.1 Vysílatel*) zkušený pisatel, jeho stylistická vospělost je v textu znatelná.

2.1.2 Vnitrotextové faktory

Nordová (1991) mezi vnitrotextové faktory řadí téma a obsah textu, autorovy presupozice vůči čtenáři, výstavbu daného textu, lexikum a syntax a rovněž i suprasegmentální a neverbální prvky. Spadají sem i informace o funkčním stylu a žánru výchozího textu.

2.1.2.1 *Téma a obsah*

Téma publikace vystihuje podtitul *What the New Science of Psychedelics Teaches Us About Consciousness, Dying, Addiction, Depression, and Transcendence*, který je součástí pozdějších vydání. Kniha tedy pojednává o tom, co nás moderní věda o psychedelikách učí o vědomí, umírání, závislostech, depresi a transcenci. Autor svůj text koncipuje co možná nejpřístupněji; ačkoli se dotýká i složitějších témat, jako je chemie či neurověda, snaží se veškeré informace čtenáři dostatečně vysvětlit, aby byly uchopitelné.

Z obsahové stránky kniha skýtá kapitoly pojednávající o historickém kontextu psychedelických látek, kapitolu o neurovědě, tedy popis toho, co se děje s naším mozkiem po užití psychedelik, kapitolu o možném využití při léčbě, ale i autorovo (velmi osobní) líčení vlastních psychedelických zážitků. Pollan v podcastu *The Joe Rogan Experience: 1121*¹⁰ uvádí, že se do svého výzkumu natolik ponořil a byl jím tak fascinován, že nemohl pokračovat, aniž by stav, jenž mu popisovali lidé, kteří měli s psychedeliky zkušenost, sám prožil.

2.1.2.2 Funkční styl a žánr

Čechová (Čechová et al., 2003) v publikaci *Současná česká stylistika* uvádí, že objektivní styly dnes dělíme na styl prostědělovací, styl odborný, styl administrativní, styl publicistický, z něhož se někdy vyčleňuje samostatný styl řečnický, dále styl umělecký a v neposlední řadě styl esejistický (Ibid., s. 298). Dle *Současné české stylistiky* (Ibid., s. 189) můžeme výchozí text přiřadit k odbornému stylu, konkrétně ke stylu populárně-naučnému. Čechová komunikáty populárně-naučného stylu definuje jako texty, které se obracejí k zájemci, jenž nemá o daném oboru velké povědomí, čemuž se podřizuje jak výběr faktů, tak i forma zpracování, jež se beletrizuje. Zároveň jej charakterizuje omezením terminologie na nezbytnou míru, vyšší šíří vyjadřování a doplňováním vedlejšími informacemi. Takovéto komunikáty pak mají blíže k publicistice nebo ke krásné literatuře (Ibid., s. 189). Podle *Nového encyklopedického slovníku češtiny*¹¹ je pro populárně-naučný styl typická i zvýšená míra kontaktovosti, která vede k deanonymizaci autora a upuštění od přísné spisovnosti textu, což je přesně případ výchozího textu.

Mezi základní slohové postupy odborného stylu (pod který populárně-naučný styl spadá) řadíme postup výkladový a úvahový. V populárně-naučných textech najdeme slohový postup vyprávějíci, neboť slouží jako prostředek beletrizace (Ibid., s. 180).

Žánrově bychom výchozí text charakterizovali jako literaturu faktu (non-fiction).

2.1.2.3 Presupozice

Nordová (1991) presupozicemi rozumí soubor informací, u nichž autor (ať už vědomě či nevědomě) předpokládá, že je čtenář bude znát, v textu tak mohou být vyjádřeny pouze

¹⁰ https://www.youtube.com/watch?v=tz4CrWE_P0g (8. 12. 2024)

¹¹ <https://www.czechency.org/slovník/ODBORN%C3%9D%20STYL#popul%C3%A1rn%C4%9B%20nau%C4%8Dn%C3%BD%20styl> (8. 12. 2024)

implicitně. Při překladu je nutné zohlednit kulturní rozdíly mezi čtenáři výchozího a cílového textu; některé informace, které jsou pro čtenáře výchozího textu zcela banální, musí být s ohledem na čtenáře cílového textu vysvětleny, zobecněny, nebo dokonce vynechány. (Nord 1991, s. 97).

Kniha je psána pohledem amerického autora, nepřekvapivě je tak většina reálií vázaná na americké prostředí, jedná se například o oblast periodik (*Journal of Psychopharmacology*, *The New York Times*, *Science magazine*, *Harper's*), akademické a výzkumné instituce (*New York University*, *John Hopkins University*, *Purdue University*, *Heffter Research Institute*) či americké osobnosti (*Michelle Obama*, *Derek Jetter*). Konkrétně u Newyorské univerzity autor uvedl plné znění názvu této instituce pouze při první zmínce, dále pracoval pouze s iniciálovou abreviací NYU, u čtenáře tedy předpokládal obeznámenost s touto zkratkou. V překladu došlo s ohledem na českého čtenáře a na fakt, že čeština je flektivní jazyk, k rozepsání zkratky, a to na všech místech výskytu. Analogicky došlo k rozepsání zkratky UCLA ([...] *Charles Grob, the UCLA psychiatrist* [...] [O: 57] : *psychiatr z Kalifornské univerzity v Los Angeles Charles Grob* [P: 8]).

2.1.2.4 Výstavba textu, suprasegmentální a neverbální prvky

How To Change Your Mind: The New Science of Psychedelics je text připravený a jasně rozčleněný do kapitol a podkapitol, které jsou dále členěny do tematických celků, jež jsou od sebe graficky odděleny třemi tečkami. Grafické oddělení autor ve výchozím textu využívá zejména k oddělení vypravěčsky laděných pasáží od těch, které pojednávají o tématicce z odborného, vědeckého hlediska.

Kniha se skládá z prologu, šesti kapitol (*A Renaissance, Natural History: Bemuschroomed, History: The First Wave, Travelogue: Journeying Underground, The Neuroscience: Your Brain on Psychedelics, The Trip Treatment: Psychedelics in Psychotherapy*) a epilogu. Jak již bylo výše zmíněno, publikace je doplněna i o glosář, dále v ní nalezneme poděkování, jedenáctistránkový poznámkový aparát, kde pod číslem jednotlivých kapitol nalezneme použité zdroje a citace, seznam použité literatury a na závěr publikace je zařazen rejstřík, který čtenáři slouží jako nástroj, hledá-li v textu konkrétní pojem či osobu.

Co se týká překládaného úseku, jedná se o první podkapitolu (*Dying : Umírání*) kapitoly šesté, tedy *The Trip Treatment: Psychedelics in Psychotherapy*. Pro potřeby bakalářského překladu

byla však kapitola zkrácena, aby rozsah odpovídal zadání. Překládaný úryvek je z hlediska **horizontálního členění** textu rozčleněn na tematické celky a odstavce.

V překládaném úryvku jsou celkem tři poznámky pod čarou. Z hlediska **vertikálního členění textu** autor užívá **suprasegmentálních prvků**, jako je grafická úprava textu, kurzíva a uvozovky. Pro potřeby emfáze Pollan například zarovnal výpověď jedné z pacientek na střed [O: 61]. Další práci s grafickou úpravou textu můžeme vidět doplněním výpovědi Patricka Mettese o časový údaj v horním indexu, což dotváří čtenářův dojem, že nahlíží do poznámek Patrickova průvodce. Uvozovek autor využívá k vyjádření přímé řeči (1), v případě vypravěčských pasáží k citaci klíčových vyjádření jiných aktérů v textu (2), dále při zmiňování konkrétních textů (3), ale i pro vyjádření jisté ironie (4).

1. *“I didn’t want there to be an easy way out,” she told me.* [O: 60]
2. *[...] other trials now under way are exploring the possibility that psychedelics (usually psilocybin rather than LSD, because, as Ross explained, it “carries none of the political baggage of those three letters”)* [...] [O: 57]
3. *The article, headlined “Hallucinogens Have Doctors Tuning In Again,” briefly mentioned research at NYU* [...] [O: 59]
4. *Griffiths was suggesting that insofar as I was on board for one “miracle” well beyond the reach of materialist science—“the marvel of consciousness,” as Vladimir Nabokov once called it* [...] [O: 67]

Z typografického hlediska bylo důležité věnovat pozornost vložené přímé řeči, neboť podle Internetové jazykové příručky¹² nesmí dojít ke vzniku „trojité uvozovky“. Autor v takových případech pro potřeby rozlišení pracoval s jednoduchými uvozovkami, taktéž jsem postupovala i v překladu, mezi jednoduché a dvojitě uvozovky jsem vložila tenkou mezeru (u2009), abych se vzniku trojitě uvozovky vyhnula.

Kurzívu autor využívá zejména při uvádění názvu periodik, ale na určitých místech slouží i k emfatickým účelům, viz:

¹² <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162&dotaz=p%C5%99%C3%ADm%C3%A1%20%C5%99e%C4%8D> (8. 12. 2024)

Okay, then, but what about the miracle that we are conscious? Just think about that for a second, that we are aware *and* that we are aware that we are aware! How unlikely is *that?*” [O: 66]).

Dalším suprasegmentální prvek, který textem značně prostupuje, jsou pomlčky. Pomlčky se vyskytují u doplňujících komentářů (1), místo čárek pro zdůraznění informace (2) či jako náhrada za dvojtečku (3).

1. *An abstract painting—or is it a cubist landscape?—hangs on the opposite wall [...] [O: 56]*
2. *The pharmacological toolbox for treating depression—which afflicts nearly a tenth of all Americans and, worldwide, is the leading cause of disability— has little in it today [...] [O: 58]*
3. *[...] spiritual knickknacks—a large glazed ceramic mushroom, a Buddha, a crystal. [O: 56]*

Autor na několika místech použil i závorky, do nichž nejčastěji vložil doplňující informace nebo prostřednictvím jichž uvedl přesný název publikace. Jednou se vyskytlo i lomítko, jež slouží k vyjádření záměnnosti.

Za zmínku stojí i autorovo rozhodnutí psát prvních osm slabik jednotlivých tematických celků kapitálkami. V překladu jsem se s ohledem na svá překladatelská řešení rozhodla velkými písmeny psát vždy počáteční tři slova daného celku, vizuálně tak cílový text působí velmi podobně jako výchozí.

Nonverbální prvek se ve výchozím textu objevuje v podobě jednoduché ilustrace pro porovnání účinku placebo a psilocybinu, ta není však součástí překládaného úryvku.

2.1.2.5 Lexikum

Výchozí text je napsán převážně spisovným jazykem, základ lexika tvoří neutrální slovní zásoba. Autor osciluje mezi pasážemi, které jsou informativního charakteru, a pasážemi vyprávěcími, kde sledujeme cestu Patricka Mettese a dalších pacientů, kteří se jako dobrovolníci zúčastnili popisovaných klinických studií. To se promítne i do výběru lexika. Autor volí lexikum z vyššího (*alleviate, excavate, debilitating, hirsute*) ale i nižšího (*knickknacks, shrink, supersized*) stylistického rejstříku. Ačkoli je text převážně spisovný, autor

občas užije i staženého tvaru slovesa, které se sice zejména objevují v přímých citacích, ale najdeme je i v autorském pásmu – to není pro odborný styl přijatelné, ale populárně-naučný styl stažené tvary snese. Podle Čechové (2003, s. 189) může být v případě populárně-naučného stylu vyjadřování hovorovější. Jak jsem již uvedla v kapitole 1.2.2 *Funkční styl a žánr*, pro populárně-naučný text je charakteristická jistá beletrizace, která se ve výchozím textu projevuje například užíváním metafor (*muddy the waters, ground has already been tilled, picking up the torch*) či idiomů (*pay heed to, lift your gaze, have a role to play*). Ve výchozím textu navíc nalezneme i neformální příznakové výrazové prostředky, které slouží k zeslabení intenzity. Knittlová (Knittlová et al., 2010, s. 79) o těchto prostředcích hovoří jako o „*downtoners*“, konkrétně se jedná například o výraz *kind of* ([...] *they had stared directly at death and come to know something about it, in a kind of dress rehearsal*. [O: 65].

V textu originálu je četný výskyt (pro anglický jazyk typických) přívlastkových kompozit (*well-traveled, life-changing, life-threatening, high-dose*), proprií (zejména se jedná o antroponyma, dále názvy periodik a toponyma), hodnotících adjektiv a adverbii (*critical influence, dangerously unscientific*) i frázových sloves (*run into, dry up, pick up*).

Promluvy pacientů ponechal autor nepozměněné, aby docílil autenticity, jedná se tedy o doslovné citace. V jedné z promluv narazíme na vulgarismus (*Get the fuck out!*).

Z hlediska lexikálních polí ve výchozím textu najdeme jazykové prostředky z oblasti psychologie (např. *mental disorders, initial episodes of intense fear and anxiety, follow-up psychotherapy session, existential distress, standard measures of anxiety and depression, mantra, dissolution of the sense of self*), medicíny (*residency, terminal diagnosis, placebo effect, pharmacological effect, clinical trials, central nervous system, biologically based treatments, psychodynamic treatment, chemotherapy, cancer*) ale i oblasti terapie pomocí psychedelik jako takové (*mystical experience, psychedelic journey, psilocybin trip, set and setting, therapy by self-transcendence, guides*). Termíny, u nichž autor předpokládal, že budou čtenáři neznámé, vždy vysvětlil – je tomu tak například u *setu* a *settingu*. Tyto pojmy Pollan objasnil v úvodu knihy, v překládaném úryvku se proto vyskytují bez jakéhokoli vysvětlení.

2.1.2.6 Syntax

Svou analýzu syntaktické roviny opírám zejména o publikaci *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny* (2003) od Libuše Duškové. Výchozímu textu dominují delší, v některých

případech květnatá, souvětí, a to jak hypotaktická, tak parataktická. V několika případech jsou souvětí spojena i asyndeticky, tedy bezespoječně (Dušková, 2003, s. 588), autor takovátou souvětí pojí zejména pomocí dvojtečky. Je nutno podotknout, že v překladu často docházelo z důvodu lepší čtivosti k rozdělení dlouhých souvětí, tomu se ale podrobněji budu věnovat níže. Objevují se i věty jednoduché.

Převažují věty oznamovací, ale jak již bylo výše zmíněno, narazíme i na věty tázací, které ze sémantického hlediska plní funkci řečnické otázky a posilují funkci fatickou. Výchozí text je oproti překladu mnohem kondenzovanější, autor text kondenzuje pomocí polovětných vazeb, například prostřednictvím přítomného participia činného i trpného (1), gerundií (2) či infinitivních vazeb (3). Při překladu do českého jazyka docházelo z důvodu rozdílů systému formálních prostředků angličtiny a češtiny k rozvolňování těchto formulací, nejčastěji pomocí vedlejších vět.

1. *A bookish teenager growing up in L.A. [...] [O: 56] / [...] a fifty-three-year-old television news director being treated for a cancer of his bile ducts [...] [O: 59]*
2. *[...]but by administering a certain kind of experience in the minds of the people who take it? [O: 57]*
3. *[...] to delve into the history of clinical research with psychedelics is to realize that most of this ground has already been tilled. [O: 57]*

Ve výchozím textu se hojně vyskytují apozice, restriktivní i nerestriktivní, frekvence apozic je vzhledem k počtu aktérů vysoká, nerestriktivní apozice však převažují. V originálu byly nerestriktivní apozice často doplněny o vztažné věty; v takových případech jsem v překladu volně apozice převedla na těsné a vztažná věta přešla do věty vedlejší, srov.: (*I had come to interview Tony Bossis, the palliative care psychologist who guided Mettes that day, and his colleague Stephen Ross [...] [O: 56] : Přišel jsem udělat rozhovor s paliativním psychologem Tonym Bossisem, který Mettese jeho zkušeností provázel, a jeho kolegou Stephenem Rossem [...] [P: 7]*).

Text je rovněž bohatý na rozvinuté jmenné fráze. Stojí-li rozvíjející členy v premodifikaci, přívlastek nejčastěji tvoří adjektiva (*a large glazed ceramic mushroom, a turbulent six-hour psilocybin journey*). Jsou-li rozvíjející členy v postmodifikaci, nejčastěji se setkáme s vyjádřením pomocí předložkové konstrukce *s of* (např. *elements of shamanism, the role of mysticism*) či za pomoci jiné předložky (*journeys without resort to any spiritual conception of*

“*oneness*“). Četný výskyt mají v textu i přívlastky v premodifikaci a současně i v postmodifikaci (*conventional drug trials of psychedelics, a fifty-something Manhattan shrink with an interest in alternative therapies*).

Jak již bylo výše uvedeno, parentezí Pollan využívá k vyjádření doplňujícího (ne tak podstatného) komentáře, či naopak pro zdůraznění informace. (*An abstract painting—or is it a cubist landscape?—hangs on the opposite wall [...] [O: 54], The pharmacological toolbox for treating depression—which afflicts nearly a tenth of all Americans and, worldwide, is the leading cause of disability—has little in it today [...] [O: 56]*).

Autor na určitých místech využívá i syntaktických paralelismů a triád (např. *Tony Bossis and Krystallia Kalliontzi, his guides, greeted him, reviewed the day's plans, and then at 9:00 a.m. presented Patrick with a chalice containing the pill [...] [O: 59], [...] by its cost, social stigma, or ineffectiveness. [O: 56], [...] and break addictions—to alcohol, cocaine, and tobacco. [O: 56]*)

2.2 Hypotetická komunikační situace

Před vyhotovením samotného překladu bylo nutné stanovit hypotézu o cílové komunikační situaci, tedy determinovat, za jakým účelem překlad vzniká a pro koho je určen. Vzhledem k tomu, že v případě bakalářského překladu chybí reálné zadání od vysílatele sekundární komunikace, bylo nutné stanovit si zadání fiktivní, jež slouží jako argument pro vznik českého překladu.

Vezmeme-li v potaz skutečnost, že překládaný úsek je pouze úryvkem vybrané kapitoly, a navíc výchozí text obsahuje odkazy na informace zmíněné v předcházejících kapitolách, je zcela logické, že by překlad nemohl fungovat samostatně. Posloužit by mohl leda jako propagační materiál, tedy jako lákadlo pro čtenáře, kteří by po přečtení mohli uvažovat o koupi knihy. Další možné využití překladového textu by mohlo být předložení úryvku nakladatelství, které by o český překlad knihy projevilo zájem, neboť vybraná pasáž vcelku dobře reprezentuje, jak autor k danému tématu přistupuje, a je i funkční ukázkou jeho autorského stylu.

Jako výrazně pravděpodobnější se ale jeví publikace celé knihy (tak jsem přistupovala i k samotnému překladu), původcem překladu by v tomto případě bylo nakladatelství, které o vydání českého překladu projeví zájem. Vzhledem k narůstajícímu zájmu o psychedelika jako taková lze předpokládat, že dané téma bude pro česká nakladatelství atraktivní, navíc výchozí

titul byl bestseller, což k atraktivitě jen přispívá. Jak již bylo zmíněno, jedna kniha (*Dilema všežravce*) Michaela Pollana byla již v roce 2013 vydána v českém překladu, konkrétně vyšla v edici ZIP, kterou zaštiťuje nakladatelství Argo ve spolupráci s nakladatelstvím Dokořán. Edici ZIP nakladatelství Argo na svých webových stránkách¹³ charakterizuje jako svou „vlajkovou loď populárně-naučné literatury“. V rámci této edice jsou vydávány tituly z různých oborů, zejména přírodních věd, ale i historie, společenských věd a kultury obecně. Nabízí se tedy, aby i tento titul vyšel v edici ZIP. Další nakladatelství, které by o český překlad tohoto titulu mohlo projevit zájem, je nakladatelství Dybbuk. Dybbuk má speciální edici s názvem *sacramentum*¹⁴, pod kterou spadají tituly, které usilují o destigmatizaci psychedelik a dalších látek rozšiřujících lidské vědomí. V rámci této edice vyšly tituly jako *Posvátné poznání: Psychedelika a prožitek mystické náboženské zkušenosti* z pera William A. Richardse nebo *DMT: molekula duše* od Rick Strassmana, které jsou titulu *How to Change Your Mind: The New Science of Psychedelics* obsahově blízké.

V rámci překladatelského procesu tedy pracuji s fiktivním zadáním v podobě potenciálního vydání celé knihy jedním z výše zmíněných nakladatelství.

¹³[https://argo.cz/knihy/?filter={%22relations%22:%22edition%22:\[24\]}&page=1&posts_per_page=60&order=year-DESC](https://argo.cz/knihy/?filter={%22relations%22:%22edition%22:[24]}&page=1&posts_per_page=60&order=year-DESC) (8. 12. 2024)

¹⁴<https://www.dybbuk.cz/zanr/sacramentum/> (8. 12. 2024)

2.3 Metoda překladu

Metoda překladu vychází zejména z analýzy vnětových a vnitřních faktorů, která je k dispozici výše. Dále jsem při volbě překladatelské metody pracovala s koncepcí dvojí normy překladu Jiřího Levého. Levý hovoří o normě reprodukční, u které převažuje požadavek věrnosti a výstižnosti, překladatel tedy volí metodu věrnou/doslovnou s cílem přesně reprodukovat předlohu. Dále definuje normu estetickou, v rámci níž překladatel pomocí metody volné/adaptační cílí na zajištění estetické a myšlenkové blízkosti čtenáři, u této normy převažuje požadavek uměleckosti a krásy (Levý 1998, s. 88). Vzhledem k tomu, že výchozí text je populárně-naučný, jsem se při překladu snažila oba tyto požadavky vyvážit a vytvořit tak funkčně ekvivalentní text. Knittlová et al. (2010, s. 7) funkční ekvivalenci popisuje tak, že nezáleží na tom, zdali použijeme stejných či jiných jazykových prostředků, pokud plní stejnou funkci jako jazykové prostředky originálu, a to nejlépe po všech stránkách (významové, věcné, konotační a pragmatické).

Levý dále mluví o třech fázích překladatelského postupu: 1. pochopení předlohy, 2. interpretace předlohy, 3. přestylování předlohy (Levý 1998, s. 53). Před vyhotovením samotného překladu jsem si tedy celou knihu přečetla, poté jsem si jasně definovala autorův záměr a zamyšlené funkce výchozího textu a následně se svými poznatky řídila během přestylování předlohy.

Mým cílem bylo tedy na základě hypotetické komunikační situace vytvořit iluzionistický překlad, který bude funkční v cílové kultuře, bude reprodukovat obsah sdělení ale zároveň i autorův osobitý styl.

Zaměříme-li se na povahu tématu výchozího textu, je zřejmé, že bylo potřeba se v otázce terminologie s tématem blíže seznámit. Při volbě terminologických ekvivalentů jsem se obracela na paralelní české texty, zejména jsem čerpala z webových stránek České psychedelické společnosti¹⁵ či Psychedelické kliniky PSYON¹⁶. Rovněž jsem poslechla nespočet podcastů s česky hovořícími odborníky, kteří se terapií pomocí psychedelik zabývají. Inspiraci jsem čerpala i z českých titulků (jejichž autor je neznámý) ke zmíněnému seriálu na Netflixu, který vznikl jako adaptace překládané knihy.

¹⁵ <https://czeps.org/>

¹⁶ <https://www.psyon.cz/>

2.4 Typologie překladatelských problémů a jejich řešení

Následující kapitola je zaměřena na popis překladatelských problémů, na které jsem při překladu překládaného úseku narazila. Mým cílem bylo nejen objasnit, jakým způsobem jsem dospěla k finálnímu řešení, ale rovněž i popsat, jakých překladatelských postupů jsem k tomu využila. Vzhledem k rozsahu práce je nutné podotknout, že nelze okomentovat veškeré překladatelské problémy, které při překladu vyvstaly, budu se tedy věnovat zejména těm s nejčtetnějším výskytem a takovým řešením, která by se mohla jevit jako sporná či nejasná. Pro přehlednost je tato kapitola rozdělena na překladatelské problémy na rovině lexikální, syntaktické a pragmatické. Opírám se zejména o poznatky Jiřího Levého (1998), Libuše Duškové (2003), Antona Popoviče (1975), Edity Gromové (2009) a Dagmar Knittlové et al. (2010), ale i paralelní texty vztahující se k tématu, jak již bylo uvedeno výše.

2.4.1 Překladatelské problémy na rovině lexikální

Z analýzy lexika (viz 2.1.2.5 *Lexikum*) vyplývá, že jsem při překladu narazila na potíže v podobě terminologických výrazů, obrazných pojmenování ve formě metafor či idiomů a kompozit.

Zaměříme-li se na problematiku terminologie, zjistíme, že většina použitých termínů má již zažitě funkční ekvivalenty (např. *depression* : *deprese*, *anxiety* : *úzkost*, *placebo effect* : *placebo efekt*, *central nervous system* : *centrální nervový systém*). V takových případech můžeme hovořit o protějšcích úplných, jinými slovy o absolutních ekvivalentech (Knittlová et al., 2010, s. 40).

Nejproblematictější pro mě při překladu byly ty výrazy, které úzce souvisely s daným tématem, konkrétně se jedná o spojení „psilocybin trip“, „psilocybin journey“, „bad trip“ a verba *trip* a *journey*. Ačkoli Akademický slovník cizích slov výraz *trip* obsahuje (a definuje jej jako „dávku halucinogenní drogy, papírek napuštěný dávkou takové drogy¹⁷“), rozhodla jsem se s tímto výrazem v českém jazyce nepracovat, zejména z toho důvodu, že výrazy „psilocybin trip“ a „psilocybin journey“ jsou ve výchozím textu užívány synonymně, navíc je text cílen na co nejširší možné publikum, zvolila jsem tedy výraz *pout'*. Inspirací mi byl český překlad názvu francouzského krátkometrážního filmu *Ayahuasca - Kosmik Journey*¹⁸, který byl na českých

¹⁷ <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=trip> (10. 12. 2024)

¹⁸ <https://www.csfd.cz/film/747207-ayahuasca-psychedelicka-pout'/prehled/> (10. 12. 2024)

filmových festivalech uváděn pod názvem *Ayahuasca – psychedelická pouť*. Zároveň mi volba výrazu *pouť* usnadnila práci s verbi (*to*) *trip* a (*to*) *journey*. Nejdříve uvedu příklad se slovesem *journey*:

This is when Tony Bossis first told me about his experience sitting with Patrick Mettes as he journeyed to a place in his mind that, somehow, lifted the siege of his terror. [O: 57]

Tedy mi Tony Bossis poprvé řekl o své zkušenosti s Patrickem Mettesem, kterého prováděl pouť, jež Patricka jako by zázrakem vymanila z okovů jeho utrpení. [P: 11]

V uvedeném příkladu došlo k dekonenzaci participiální polovětné vazby pomocí vedlejší věty (syntaktické rovině se však budu věnovat níže), ze lexikálního hlediska došlo ke konkretizaci (*sitting with* : *prováděl*) a predikát anglické vedlejší věty v českém překladu vlivem zvoleného výrazu *pouť* přešel do předmětu. Rovněž zde pozorujeme překlad omisi, tedy vynechávkou, neboť kvůli užití výrazu *pouť* překlad neobsahuje směrové příslovečné určení místa. Originální věta obsahuje adverbialní příslovečné určení způsobu (*somehow*), v překladu jsem se rozhodla pro amplifikaci prostřednictvím přirovnání (zejména z kompenzačních důvodů), které však sémanticky rovněž vyjadřuje neurčitost, můžeme však mluvit o výrazovém zesílení. Obrazné pojmenování „lift the siege of his terror“ jsem se rozhodla převést jako „vymanit z okovů jeho utrpení“, neboť jsem toho názoru, že ze sémantického hlediska se jedná o velmi blízké vyjádření.

Nyní se blíže zaměřím na sloveso *trip*:

[...] chilly reminders that the room you are tripping in is still in the belly of a big city hospital complex. [O: 54]

[...] jsou mrazivou připomínkou, že svou pouť přece jenom prožíváte v útrokách velkoměstského nemocničního komplexu. [P: 7]

I v tomto případě jsem se pomocí výrazu *pouť* vyhnula problematickému slovesu „tripping“, v překladu tedy došlo k amplifikaci slovesa doplněním předmětu ([you are] *tripping* : *prožíváte pouť*).

Výraz „bad trip“ se ve výchozím textu objevil pouze jednou. Zprvu jsem rozmýšlela, že daný výraz konkretizuji a v českém jazyce budu o „bad tripu“ hovořit jako o „náročné psychedelické zkušenosti“, a to především na základě článku vydaného Českou psychedelickou společností,

kde autoři článku pojem „bad trip“ takto konkretizují.¹⁹ Nakonec jsem se však rozhodla výraz bad trip ponechat, ale po konzultaci s beta-čtenáři jsem výraz doplnila o explikaci pomocí vysvětlujícího přístavku, navíc jsem ho v překladu dala do kurzívy, vzhledem k tomu, že se v anglickém jazyce jedná o slangový výraz.

(Navíc se sníží pravděpodobnost, že by pacient dostal tzv. bad trip, tedy krajně nepříjemný stav po požití psychedelik.) [P: 19]

Hyperonymum *psychedelics* jsem v překladu na několika místech amplifikovala dvouslovným označením „psychedelické látky“, abych se v českém jazyce vyhnula redundantnímu užívání českého výrazu *psychedelika*. Na některých místech došlo i k omisi, neboť to kontext umožňoval. Současně docházelo na všech místech i k amplifikaci anglického výrazu „trial“, který byl do českého jazyka převáděn jako „klinická studie“, neboť samotná „studie“ má v českém jazyce mnohem užší sémantiku.

Při překladu „mystical experience“ jsem se obrátila na paralelní texty, které pracují se spojením „mystická zkušenost“. Dále jsem řešila i spojení „psychedelic therapy“, webové stránky psychedelické kliniky PSYON²⁰ i webové stránky České psychedelické společnosti²¹ pracují s pojmem *psychedelická terapie*. Vzhledem k tomu, že se dané spojení v textu vyskytuje hojně, jsem rovněž hledala alternativní synonymní vyjádření, abych se mohla vyhnout opakování. České texty často pracují se spojením „psychedeliky-asistovaná terapie“ (kalk z anglického *psychedelic-assisted therapy*), v českém jazyce je však vazba „asistovat něčím“ velmi neobratná a nepřirozená, v případě potřeby jsem tak volila synonymní vyjádření „terapie pomocí psychedelik“ – i to nalezneme v českých paralelních textech a českých médiích.

Za okomentování stojí i substantivum „*the dying*“ a spojení „*cancer patients*“. Vzhledem k tomu, že se tyto dva výrazy v textu opakovaly, jsem na určitých místech volila synonymní pojmenování. „The dying“ jsem v jednom případě nahradila eufemizovaným vyjádřením „pacienti na sklonku života“ a v případě výrazu „cancer patients“ jsem pracovala s českými protějšky „onkologičtí pacienti“ a „pacienti s rakovinou“ v závislosti na kontextu.

¹⁹ <https://czeps.org/bad-trip/> (10. 12. 2024)

²⁰ <https://www.psyon.cz/> (10. 12. 2024)

²¹ <https://czeps.org/> (10. 12. 2024)

Knittlová et al. (2010, s. 41-42) dále hovoří o ekvivalentech částečných. Anglický jazyk má oproti češtině více výrazů analytických, víceslovných a současně také explicitních, protože je to jazyk izolační analytický. (Ibid., s. 42). Příkladem částečných ekvivalentů jsou v našem případě již zmíněná kompozita. Formálně nejčastěji přecházely originální víceslovné výrazy do výrazů jednoslovných (např. *large-format* : *velkoformátové*, *well-traveled* : *zcestovalý*, *follow-up* : *následný*). Někdy však kompozita musela být naopak amplifikována ([...] *had a life-changing—or perhaps I should say death-changing—experience*. [O: 54] : [...] *prožil bouřlivou šestihodinovou psilocybinovou pouť, která mu změnila život – nebo bych možná měl říct, že mu změnila smrt, tedy jeho přístup k smrti*. [P: 7]).

Nyní bych se ráda zaměřila na metafory a idiomatická vyjádření. U některých metafor jsem nebyla schopná nalézt hodný český ekvivalent, a proto jsem sémantiku dané metafory vyjádřila v překladu pouze pomocí jednoho slovesa:

Any of these factors can muddy the waters of causality. [O: 55] : *Každý z těchto faktorů může zastříit kauzální vztah*. [P: 9].

Psychedelic therapy is the wedding of those two approaches. [O: 56] : *Terapie pomocí psychedelik tyto dva přístupy spojuje*. [P: 10]

Došlo tak k výraznému výrazovému zeslabení, které jsem se však snažila kompenzovat na jiných místech v textu.

Umožňoval-li to kontext, anglické metafory jsem substituovala českým kulturním ekvivalentem:

[...] *this ground has already been tilled*. [O: 57] : [...] *tahle cesta je už z velké části vyšlapaná*. [P: 8]

[...] *in a lot of ways we are simply picking up the torch from earlier generations of researchers [...]* [O: 55] : *V mnoha ohledech jednoduše přebíráme štafetu od starší generace [...]* [P: 8]

Nivelizaci jsem se bohužel nevyhnula v případě některých idiomů, kde v překladu došlo k užití stylisticky neutrálního vyjádření, viz:

We must also pay heed to the examples [...] [O: 56] : Rovněž musíme věnovat pozornost poznatkům [...] [P: 9]

[...] represents one of a handful of efforts to pick up the thread of inquiry [...] [O: 55] : [...] představují jednu z mála snah navázat na výzkum [...] [P: 8]

V rámci překladatelského procesu jsem se mnohdy uchýlila i ke konkretizaci, zejména z toho důvodu, abych čtenáři navodila konkrétnější představu popisované reality. (*the field's willingness : odborníci v oboru jsou [...] snad mnohem otevřenější, the room : ošetrovna, none of this work : takovéto výzkumy*). Naopak můžeme narazit i na případy, kdy bylo využito postupu generalizace (*medical professionals with legal and institutional sanction : zdravotníci pod záštitou systému*). Využíváno bylo i postupu modulace (*they lost their fear : se najednou úmrtí nebáli*).

Ke kalku, tedy doslovnému překladu, jsem přistoupila v případě kompozit, která byla uvedena v uvozovkách. (*“extrapharmacological variables” : „extrafarmakologických proměnných“, “hyper-suggestible properties” : „hyper-sugestivních vlastností“*).

Dále bych se ráda vyjádřila k překladu tzv. *verb dicendi*. Vzhledem k počtu citací a přímé řeči je jejich výskyt ve výchozím textu četný. Aby nedocházelo k redundantnímu a stylisticky neobratnému opakování českého slovesa *řekl*, využívala jsem u tohoto typu sloves specifikaci, zejména v podobě českých synonym, viz:

Then he said something [...] [O: 61] : Pak pronesl něco [...] [P: 16]

In a 2014 interview with Science magazine, he said [...] [O: 64] : V rozhovoru pro časopis Science z roku 2014 uvedl [...] [P: 20]

Pokud to situační kontext umožnil, rozhodla jsem se verbum *dicendi* vypustit v překladu úplně, viz:

“That’s above my pay grade,” Tony Bossis said with a shrug [...] [O:] : „To není v mé kompetenci,“ krčil rameny Bossis [...] [P: 19]

Na uvedeném příkladu lze pozorovat i překladatelčino rozhodnutí neuvádět celé jméno aktérů, kteří byli ve výchozím textu zmíněni již několikrát. Tato věta je již ke konci textu, Tony Bossis byl navíc zmíněn již nejméně pětkrát, rozhodla jsem se tedy (i z kondenzačních důvodů) pracovat pouze s příjmením a vyhnout se tak nadbytečnému opakování celého jména.

Za zmínku stojí i citát Vladimira Nabokova, který autor využil v úplném závěru výchozího textu. Citát pochází z rozhovoru pro dnes již neexistující americký týdeník *Saturday Review*. Tehdy s Nabokovem vedl rozhovor George Feifer, interview bylo publikováno 27. listopadu roku 1967²². Citát je Nabokova odpověď na otázku, co ho v životě překvapuje. Žádný český překlad tohoto rozhovoru (ani daného citátu) jsem nedohledala, proto jsem tedy citát přeložila sama. Z lexikálního hlediska však překlad daného citátu není nijak zvlášť zajímavý, přiklonila jsem se k metodě doslovného překladu.

Co se týká použitého vulgarismu, v konkrétní originální promluvě plní spíše funkci intenzifikátoru. V překladu jsem se však promluvy pacientů a dobrovolníků klinických studií snažila držet v českém jazyce co nejpřirozenější, vulgarismus tedy přešel do příslovečného určení místa. Emocionální tón promluvy však dle mého názoru zůstává stejný:

'Get the fuck out! I won't be eaten alive.' [O: 64] : *„Táhni do prdele! Nenechám se sežrat za živa.“* [P: 18]

2.4.2 Překladatelské problémy na rovině syntaktické

Dle Knittlové angličtina oproti češtině vyjadřuje mimojazykovou realitu kondenzovaněji, hutněji a často sahá k implikacím (Knittlová, 2020, s. 123). Ze syntaktického hlediska tak při překladu největší problém představovala dlouhá, rozvinutá souvětí, která anglický jazyk snáší znatelně lépe, při překladu do češtiny však bylo potřeba některé takové úseky rozdělit či upravit jejich větnou strukturu tak, aby finální znění bylo přirozené, čtivé a nekopírovalo skladbu věty výchozího jazyka.

I had come to interview Tony Bossis, the palliative care psychologist who guided Mettes that day, and his colleague Stephen Ross, the Bellevue psychiatrist who directed the trial, which sought to determine whether a single high dose of psilocybin could alleviate the anxiety and depression that often follow a life-threatening cancer diagnosis. [O: 54]

Přišel jsem udělat rozhovor s paliativním psychologem Tonym Bossisem, který Mettese jeho zkušeností provázel, a jeho kolegou Stephenem Rossem, psychiatrem v newyorské nemocnici Bellevue, který zároveň tuto klinickou studii koordinoval. Společně zjišťovali, zdali jediná dávka psilocybinu může pacientům s životem ohrožující rakovinou ulevit od úzkosti a depresi, se kterými se tato diagnóza často pojí. [P: 7]

²² <https://www.unz.com/print/SaturdayRev-1976nov27-00020/> (12. 12. 2024)

Originální věta je souvětí složené neboli složité, neboť obsahuje více než dvě věty (Dušková, 2003, s. 646). Konkrétně se jedná o jednu větu hlavní a čtyři věty vedlejších (dvě vztažné věty nerestriktivní, jedna vztažná věta adjektivní a obsahová věta předmětná). V zájmu čtivosti jsem se tak rozhodla větu rozdělit. V překladu přešla volná apozice vztahující se k Tonyemu Bossisovi do těsné, vztažná věta nerestriktivní poté přešla do vedlejší věty přívlastkové, analogicky tomu bylo i u druhé vztažné věty nerestriktivní. Adjektivní vztažná věta, která v originále modifikovala substantivum *the trial* však vlivem rozdělení souvětí přešla do vedlejší věty předmětné, která sémanticky rozvíjí nový predikát – v překladu byla nová věta doplněna o nevyjádřený podmět (oni) a značně verbalizována novým predikátem (zjišťovali), jenž nese sémantiku anglického adverbialního infinitivu vyjadřujícího účel. Na uvedeném příkladu rovněž můžeme pozorovat, že přívlastek (*life-threatening*), který je ve výchozí větě v premodifikaci a modifikuje výraz *cancer diagnosis* v překladu postmodifikuje předmět (pacientům), který do překladu pronikl v důsledku rozhodnutí věty rozdělit, čímž došlo ke změně podmětu. Originální vztažná věta adjektivní přešla v překladu do vedlejší věty přívlastkové, rovněž na ní můžeme pozorovat změnu aktuálního členění větného, kdy byl predikát přesunut do rématu. Z lexikálního hlediska současně došlo i k substituci singuláru za plurál (*anxiety and depression: úzkostí a depresí*), amplifikaci (*interview : udělat rozhovor*) a explikaci (*Bellevue : newyorská nemocnice Bellevue*).

Z kondenzovaností originálu souvisí u užití polovětných vazeb. Dušková uvádí, že v češtině nejčastěji přechází do vedlejších vět (Ibid., 2003, s. 542). K tomu v určitých případech došlo i v překladu:

This is when Tony Bossis first told me about his experience sitting with Patrick Mettes as he journeyed to a place in his mind that, somehow, lifted the siege of his terror. [O: 5]

Tehdy mi Tony Bossis poprvé řekl o své zkušenosti s Patrickem Mettesem, kterého prováděl poutí, jež Patricka jako by zázrakem vymanila z okovů jeho utrpení. [P: 11]

[...] the people suffering from mental disorders [...] [O: 56] : [...] pouze zlomek lidí, kteří jimi trpí. [P: 10]

V jiných případech naopak polovětná vazba v překladu objevila jako primární predikace, z věty vedlejší se tak stala věta hlavní, viz:

This being his psychiatric specialty [...] [O: 54] : On sám se na adiktologii ve své

psychiatrické praxi specializuje [...] [P: 8]

Na jiných místech ale participiální polovětná vazba v překladu přešla vlivem dekonduzace i do přívlastku, například zde:

A bookish teenager growing up in L.A., Ross says he had no personal experience of psychedelics [...] [O: 54] : Rosse jako mladíka dospívajícího v Los Angeles zajímaly pouze knihy, proto podle svých slov neměl s psychedeliky žádnou osobní zkušenost [...] [P: 8]

[...] people approaching the end of life [...] [O: 56] : [...] s lidmi na sklonku života [...] [P: 10]

Při překladu bylo třeba řešit i případy, kdy byl účelový infinitiv v počáteční pozici užit ve prospěch funkce spojovací. V těchto případech překladatelka zvolila použití inkluzivního plurálu 1. osoby, podpořila tak fatickou funkci a učinila text plynulejší a čtivější:

To cite one obvious example [...] [O: 55] : Uved'me zřejmý příklad [...] [P: 8]

Inkluzivního plurálu jsem využila i na místě, kde byl predikát vyjádřen infinitivem a doplněn o adverbialní infinitiv vyjadřující účel. Opět tak dochází k zesílení fatické funkce:

The idea was to use psychedelics to escape the prison of self. [O: 58] : Pomocí psychedelických látek máme tedy ze svého vnitřního vězení uniknout. [P: 13]

Inkluzivním plurálem 1. osoby jsem si vypomohla i v případě imperativních konstrukcí:

Add to this the fact that [...] [O: 55] : Přihlédneme-li ke skutečnosti [...] [P: 9]

Při převodu infinitivních konstrukcí jsem využívala i plurálu 2. osoby a rovněž tak zesílila fatickou funkci:

None of this work is exactly new: to delve into the history of clinical research with psychedelics is to realize that most of this ground has already been tilled. [O: 57]

Takovéto výzkumy však nejsou úplnou novinkou. Jakmile se totiž ponoříte do historie klinického výzkumu psychedelik, dojde vám, že tahle cesta je už z velké části vyšlapaná. [P: 8]

Na uvedeném příkladu můžeme opět pozorovat rozdělení asyndeticky spojeného souvětí. Infinitivní podmět v překladu přešel do vedlejší věty časové, druhý infinitiv, jenž byl ve výchozí větě součástí predikátu, se v překladu stal větou hlavní.

Nominální vyjádření jsem se při překladu snažila verbalizovat, abych v českém jazyce dosáhla přirozeného toku věty:

But if psychedelics are ever to find acceptance in modern medicine, all this buried knowledge will need to be excavated and the experiments that produced it reprised according to the prevailing scientific standards. [O: 57]

Jestliže však psychedelika mají v moderní medicíně někdy prorazit, onu zasypanou studnici znalostí je třeba vykopat a experimenty, díky kterým nějaká studnice znalostí vůbec existuje, opětovně realizovat podle dnešních vědeckých standardů. [P: 8]

Z analýzy v kapitole 2.1.2.6 Syntax vyplývá, že výchozí text byl bohatý jak na restriktivní, tak na nerestriktivní apozice. Byly-li nerestriktivní apozice doplněné o vztažné věty, volný přístavek jsem transponovala do těsného:

I had come to interview Tony Bossis, the palliative care psychologist who guided Mettes that day [...] [O: 54] : Přišel jsem udělat rozhovor s paliativním psychologem Tonym Bossisem, který Mettese jeho zkušeností provázel [...] [P: 7]

V případě dlouhého apozičního vztahu byla alespoň část transponována do premodifikace, další část pak byla vyjádřena vedlejší větou:

Jeffrey Guss, a Manhattan psychiatrist and a coinvestigator on the NYU trial, thinks [...] [O: 56] : Dle manhattanského psychiatra Jeffreyho Gusse, který se podílel na již zmíněné studii Newyorské univerzity [...] [P: 10]

Některé apoziční vztahy jsem ponechala v původní podobě, při převodu těchto vztahů jsem se vždy snažila o co největší plynulost.

Za okomentování stojí i některé citace. Autor v některých případech citaci zakomponoval do věty, jejíž podmět byl vyjádřen 3. osobou v singuláru, samotná citace však byla vyjádřena 1. osobou plurálu. Větu jsem tedy přeformulovala:

Charles Grob, the UCLA psychiatrist whose 2011 pilot study of psilocybin for cancer anxiety cleared the path for the NYU and Hopkins trials, acknowledges that “in a lot of ways we are simply picking up the torch from earlier generations of researchers who had to put it down because of cultural pressures.” [O: 57]

Newyorské a Hopkinsově univerzitě otevřela bránu pilotní studie z roku 2011, týkající se využití psilocybinu pro zmírnění úzkostí pojících se s rakovinou, jejímž autorem je psychiatr Kalifornské univerzity v Los Angeles Charles Grob. Sám Grob připouští: „V mnoha ohledech jednoduše přebíráme štafetu od starší generace, která svůj výzkum musela kvůli kulturním tlakům uložit k ledu.“ [P: 8]

Na příkladu výše můžeme opět pozorovat rozdělení vět, ke kterému mě vedla jak délka originálního souvětí, tak i již zmíněná citace. Mimo jiné vidíme, že i zde došlo k transpozici volného přístavku do těsného. Grob je v českém překladu první věty přesunut do rématu, což usnadnilo navázání jeho následné citace.

Vzhledem k tomu, že v anglickém jazyce jsou často syntaktické vztahy vyjadřovány implicitně, v překladu docházelo i k intelektualizaci:

A bookish teenager growing up in L.A., Ross says he had no personal experience of psychedelics [...] [O: 54] : Rosse jako mladíka dospívajícího v Los Angeles zajímaly pouze knihy, proto podle svých slov neměl s psychedeliky žádnou osobní zkušenost [...] [P: 8]

2.4.3 Překladatelské problémy na rovině pragmatické

Na pragmatické rovině bylo třeba vyrovnat rozdíly mezi presupozicemi čtenáře originálu a překladu. Knittlová uvádí, že překladatel odlišné jazykové a mimojazykové zkušenosti čtenářů vyrovnává přidáváním informací či vypouštěním informací na místech, kde je vnímá jako redundantní. Nejčastějším postupek je však substitute; překladatel používá analogie (Knittlová, 2010, s. 92). K tomuto účelu jsem využívala explikace v podobě vnitřní vysvětlivky. Vnitřní vysvětlivku jsem přidala k názvům periodik, abych tak povahu daného periodika co nejvíce přiblížila českému čtenáři (*an essay for Harper's* : [esej] do časopisu Harper's, *New York Times* : deníku *New York Times*, *Journal of Psychopharmacology* : vědecký časopis *Journal of Psychopharmacology*).

Vnitřní vysvětlivka se dále objevovala u atroponym, u některých jsem ji přidala na základě konzultace s beta-čtenáři (*Aldous Huxley : spisovatel Aldous Huxley, Derek Jeter, then the Yankee shortstop : Dereka Jetera, tehdejší spojku New Yorkských baseballových Yankees*). Konkrétně u Huxleyho navíc explikace posloužila k intenzifikaci daného sdělení (*ani terapeut, ani vědec, ale spisovatel*). U druhého zmíněného spisovatele, Vladimira Nabokova, jsem vnitřní vysvětlivku nepovažovala za nutnou, neboť všichni beta-čtenáři měli (na rozdíl od Huxleyho) o Nabokovi jisté povědomí, navíc i použitý citát napovídá, že se jedná o spisovatele.

U jiných antroponym by vnitřní vysvětlivka působila těžkopádně, neboť se vyskytovala v podobě výčtu, byla tedy doplněna o explikaci, která tvorbu jednotlivých autorů přibližuje, aby měl cílový čtenář konkrétnější představu o popisované realitě ([...] *uklidňující hudbu v podobě tvorby Briana Ena, Philipa Glasse, Pata Methenyho, Raviho Shankara a rovněž výběr z klasických a New Age skladeb*. [P: 12]). Rolland Griffiths byl v knize již detailně představen a několikrát zmíněn v přecházejících kapitolách, vnitřní vysvětlivka tedy v překládaném úryvku kapitoly, která je v druhé polovině knihy, nebyla na místě. Anglická antroponyma jsem přepisovala, v případě ženských antroponym jsem se rozhodla pro přechylování, zejména z toho důvodu, že je to pro český jazyk přirozenější (navíc mi to usnadnilo práci s českou flexí). V případě univerbizovaných názvu univerzit došlo k explicitaci ([...] *written by the Hopkins researcher Bill Richards*. [O: 58] : [...] *jejichž autorem je výzkumník z Hopkinsovy univerzity Bill Richards*. [P: 12]). Analogicky tomu bylo i u některých toponym ([...] *who were working together at Spring Grove* [...] [O: 59] : [...] *kolegové z nemocnice Spring Grove v Marylandu* [...] [P: 13]). U názvů univerzit a akademických či výzkumných institucí jsem využívala oficiálního překladu.

Zajímavý problém představovaly i názvy zmíněné eseje a článku (*LSD and the Anguish of Dying, Hallucinogens Have Doctors Tuning In Again*), které jsou v anglickém jazyce dostupné²³, proto jsem považovala za důležité v překladu ponechat i původní název pro případ, že by si dychtivý čtenář chtěl texty dohledat. V potaz jsem brala i anglicky nehovořícího českého čtenáře, rozhodla jsem se tedy vytvořit pracovní překlad a originální název publikace uvést v závorce. V obou případech jsem využila kurzívy, aby bylo jasné, že se jedná o název. Problematictější byl název *Hallucinogens Have Doctors Tuning In Again*,

²³ <https://harpers.org/archive/1965/09/lsd-and-the-anguish-of-dying/>
<https://www.nytimes.com/2010/04/12/science/12psychedelics.html> (12. 12. 2024)

neboť obsahuje idiomatické sloveso *tune in*. Při hledání pracovního překladu bylo mým cílem zvolit takovou alternativu, která bude na českého čtenáře působit jako přirozený novinový titulek. Nakonec jsem tedy zvolila eliptický název „*Halucinogeny znovu v hledáčku lékařů*“, idiomatické *tune in* v překladu substituují českým metaforickým vyjádřením „v hledáčku“. V případě názvu eseje jsem volila doslovný překlad. (*LSD and the Anguish of Dying : LSD a muka umírání*).

2.5 Překladatelské posuny

Poslední část této práce věnuji překladatelským postupům, ke kterým v procesu překladu došlo. Opírám se zejména o publikaci *Úvod do translatoologie* (2009) od Edity Gromové, která v rámci této publikace popsala typologii překladatelských posunů Antona Popoviče. Gromová překladatelské posuny definuje jako změny, ke kterým v překladu dochází výsledným vlivem překladatelova interpretačního procesu (Gromová, 2009, s. 56).

Nejprve se zaměřím na posuny konstitutivní. Posunem konstitutivním rozumíme posun objektivní, jedná se tedy o nevyhnutelné změny na mikrostrukturální rovině textu, ke kterým dochází v důsledku rozdílů mezi dvěma poetikami a styly originálu a překladu. Vzhledem k tomu, že výchozí text je značně kondenzovaný, ke konstitutivním posunům dochází například při dekonduzaci polovětných vazeb: ať už se jedná o participiální polovětné vazby (*This being his psychiatric specialty [...] [O: 54] : On sám se na adiktologii ve své psychiatrické praxi specializuje [...] [P: 8]*), infinitivní polovětné vazby (*[...] to delve into the history of clinical research with psychedelics is to realize that most of this ground has already been tilled. [O: 57] : Jakmile se totiž ponoříte do historie klinického výzkumu psychedelik, dojde vám, že tahle cesta je už z velké části vyšlapaná. [P: 8]*) či gerundiálních polovětných vazeb (*[...] but by administering a certain kind of experience in the minds of the people who take it? [O: 57] : [...] avšak prostřednictvím specifické zkušenosti, kterou jejich uživatelé ve svém vědomí prožijí [P: 9]*). Konstitutivní posuny najdeme i na místě, kde je v originále použit slovesný čas, kterým český jazyk nedisponuje, například plusquamperfektum (*psychedelic therapy had been erased from the field : o terapeutickém užívání psychedelik nikdo z oboru nemluvil*). Konstitutivní posun můžeme pozorovat i na převodu anglického pasiva do aktiva (*[...] “instead of being seen as the absolute end of everything [...] [O: 59] : a tak na smrt „nenahlíží jako na úplný zánik a krok do nicoty [...] [P: 13]*).

Dalším typem překladatelského posunu je posun individuální, jenž Gromová (2010, s. 59) definuje jako posun subjektivního charakteru, v rámci něhož se projeví individuální sklony překladatele. K individuálním posunům došlo v překladu vlivem explicitací, v případech, kdy překladatelka cítila, že je explicitace na místě, (*Aldous Huxley : spisovatel Aldous Huxley*). Za individuálními posuny stojí i intelektualizace ([...] *spiritual knickknacks—a large glazed ceramic mushroom, a Buddha, a crystal*. [O: 54] : *spirituální serepetičky, jako velká keramická glazovaná houba, soška Buddhy a křišťál*. [P: 7]). Jiným příkladem individuálního posunu mohou být případy, kdy překladatelka využila postupu modulace (*People who had been palpably scared of death—they lost their fear* : *Pacienti, kteří se velmi znatelně potýkali se strachem ze smrti, se najednou úmrtí nebáli*.) či když substituovala plurál za singulár (*their actions upon the mind* : *spolu s jejich účinkem na lidskou mysl*).

V neposlední řadě přiblížím posuny tematické. Gromová (Ibid., s. 62) posun tematický definuje jako posun, ke kterému dojde použijeme-li jiný denotát na základě rozdílů mezi tematickými fakty a reáliemi originálu a překladu. Dle Gromové můžeme za tematický posun považovat funkční substituci cizího prvku za domácí. Tematický posun se nejvýrazněji projevuje při respektování kulturní tradice v označování časových údajů (*at 9:00 a.m* : *v devět hodin ráno*, *At 9:30* : *V půl desáté*). Spadá sem i přepis výrazů jako 1950s, 1960s, 1990s na padesátá léta, šedesátá léta a devadesátá léta.

3 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo předložit iluzionistický překlad úseku první podkapitoly (*Dying*) šesté kapitoly (*The Trip Treatment: Psychedelics in Psychotherapy*) z knihy *How To Change Your Mind: The New Science of Psychedelics* od amerického autora Michaela Pollana a předložený překlad opatřit odborným komentářem, který zaznamenává překladatelskou analýzu a přibližuje, k jakým překladatelským postupům a posunům během procesu překladu došlo.

Prvotní analýza byla vyhotovena na základě modelu Christiane Nordové, v práci byly představeny zásadní vnětextové a vnitrotextové faktory. Vyhotovená analýza mi umožnila stanovit hypotetickou komunikační situaci a metodu překladu. Rovněž jsem s její pomocí identifikovala lexikální i syntaktické problémy, na které při překladu narazím. Jednotlivé příklady překladatelských potíží jsou v komentáři nastíněny z hlediska roviny lexikální, syntaktické a pragmatické.

Vzhledem k danému tématu bylo nutné do problematiky proniknout hlouběji, pracovala jsem tedy s paralelními texty a dalšími zdroji informací (podcasty s odborníky, dokumenty). Motivací k výběru daného textu pro mě byl především můj osobní zájem a fascinace, již ve mně psychedelické látky (zejména jejich terapeutické využití) vyvolávají.

Při procesu překladu a rovněž i při vyhotovování komentáře jsem se snažila využít praktických i teoretických poznatků, které mi studium přineslo. Mým cílem bylo vyhotovit překlad, který bude mít stejnou estetickou, ale i informační hodnotu jako výchozí text.

4 Bibliografie

Primární literatura

POLLAN, Michael: *How to Change Your Mind: The New Science of Psychedelics*. Penguin Books, 2019, str. 331-351.

Sekundární literatura

ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-00-3.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. 4., doplněné vydání. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 80-246-0154-0.

DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 3. vydání. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1073-4.

GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translologie*. 1. vydání. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2009. ISBN 978-80-8094-627-2.

KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRÝGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6.

LEVÝ, Jiří. *Umění překlada*. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 80-237-3539-X.

NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. 2nd edition. New York: Rodopi, 2005. ISBN 90-420-1808-9.

TYLŠ, Filip. *Fenomén psychedelie: subjektivní popisy zážitků z experimentální intoxikace psilocybinem doplněné pohledy výzkumníků*. Praha: Dybbuk, 2017. ISBN 978-80-7438-178-2.

Internetové zdroje

About Michael Pollan. Michael Pollan [online]. Berkeley: Michael Pollan, c2024 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://michaelpollan.com/about/>

ARGO, 2024. *Knihy*. Argo [online]. Praha: Argo, c2024 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: [https://argo.cz/knihy/?filter={%22relations%22:{%22edition%22:\[24\]}}&page=1&posts_per_page=60&order=year-DESC](https://argo.cz/knihy/?filter={%22relations%22:{%22edition%22:[24]}}&page=1&posts_per_page=60&order=year-DESC)

COHEN, Sidney, 1965. *LSD and the Anguish of Dying*. Harper's Magazine [online]. New York: Harper's Magazine, c1965 [cit. 2024-12-12]. Dostupné z: <https://harpers.org/archive/1965/09/lsd-and-the-anguish-of-dying/>

Czech Association of Psychiatrists, 2024. *Bad Trip*. Czech Association of Psychiatrists [online]. Praha: Czech Association of Psychiatrists, c2024 [cit. 2024-12-10]. Dostupné z: <https://czeps.org/bad-trip/>

Czech Association of Psychiatrists, 2024. *Česká psychiatrická společnost*. Czech Association of Psychiatrists [online]. Praha: Czech Association of Psychiatrists, c2024 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://czeps.org/>

DYBBUK, 2024. *Sacramentum*. Dybbuk [online]. Praha: Dybbuk, c2024 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.dybbuk.cz/zanr/sacramentum/>

FEIFER, George, 1976. *Saturday Review* [online]. New York: UNZ, c1976 [cit. 2024-12-12]. Dostupné z: <https://www.unz.com/print/SaturdayRev-1976nov27-00020/>

FELSENTHAL, Julia, 2018. *Michael Pollan Explains Why Psychedelic Drugs Might Help Us With Our Mental Health*. TIME [online]. New York: TIME USA, LLC, c2018 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://time.com/5278036/michael-pollan-psychedelic-drugs/>

GRAHAM, Ruth, 2022. *How to Change Your Mind: Netflix and Michael Pollan*. The New York Times [online]. New York: The New York Times Company, c2022 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2022/07/15/arts/television/how-to-change-your-mind-netflix-michael-pollan.html>

HORÁČEK, Jiří, 2023. *Tři roky po lékárně dostupná psychedelika: Speciální použití*. iRozhlas [online]. Praha: Czech Radio, c2023 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/veda/tri-roky-lekarny-dostupna-psychedelika-specialni-pouziti-jiri-horacek-neurolog_2303031915_elev

HARRIS, Sam, 2019. #127 — *Freedom Known*. Making Sense [online]. Los Angeles: Sam Harris, c2019 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://www.samharris.org/podcasts/making-sense-episodes/127-freedom-known>

London Real, 2019. *Michael Pollan - Psychedelics: How to Change Your Mind*. London Real [online]. London: London Real, c2019 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://londonreal.tv/michael-pollan-psychedelics-how-to-change-your-mind/>

MACA, Tomáš, 2023. *Psychedelika přináší blaho i úzkost. Urychlí terapii i konec závislosti*. Aktuálně.cz [online]. Praha: Czech News Center, c2023 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/tyls-psychedelika-prinasi-blaho-i-uzkost-urychli-terapii-i-k/r~6e38c4ec171e11eea25a0cc47ab5f122/>

MITCHELL, J. Michael, 2010. *Psychedelic Therapy*. The New York Times [online]. New York: The New York Times, c2010 [cit. 2024-12-12]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2010/04/12/science/12psychedelics.html>

POLLAN, Michael, 2022. *Michael Pollan: How Psychedelics Can Change Your Mind | The Joe Rogan Experience*. YouTube [online]. San Francisco: Joe Rogan, c2022 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=tz4CrWE_P0g

PAVLOVSKÝ, Martin, 2023. *Psychedelika místo antidepresiv? Zakázané látky mohou v Česku brzy bodovat v terapii*. Forbes [online]. Praha: Forbes Czech Republic, c2023 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://forbes.cz/psychedelika-misto-antidepresiv-zakazane-latky-mohou-v-cesku-brzy-bodovat-v-terapii/>

PSYON, 2024. *Psyon*. Psyon [online]. Praha: Psyon, c2024 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.psyon.cz/>

PSYON, 2024. *Psyon*. Psyon [online]. Praha: Psyon, c2024 [cit. 2024-12-10]. Dostupné z: <https://www.psyon.cz/>

Ústav pro jazyk český, 2024. *Přímá řeč*. Jazyková příručka [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, c2024 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162&dotaz=p%C5%99%C3%ADm%C3%A1%20%C5%99e%C4%8D>

Ústav pro jazyk český, 2024. *Trip*. Jazyková příručka [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, c2024 [cit. 2024-12-10]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=trip>

Nový encyklopedický slovník češtiny, 2024. *Odborný styl*. Czechency [online]. Brno: Czechency, c2024 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ODBORN%C3%9D%20STYL#popul%C3%A1rn%C4%9B%20nau%C4%8Dn%C3%BD%20styl>

Penguin Press, 2024. *Penguin Press Overview*. Penguin [online]. New York: Penguin Random House, c2024 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://www.penguin.com/penguin-press-overview/>

Slovníky a příručky

Internetová jazyková příručka [online], c2008-2022. Praha: Ústav pro jazyk český [cit. 2024-12-12]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Korpus TREQ, 2024. *Korpus TREQ*. Ústav pro jazyk český [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, c2024 [cit. 2024-12-12]. Dostupné z: <https://treq.korpus.cz/>

Lingea, 2024. *Anglicko-český slovník*. Lingea [online]. Brno: Lingea, c2024 [cit. 2024-12-12]. Dostupné z: <https://www.lingea.cz/>

Merriam-Webster, 2024. *Merriam-Webster Dictionary*. Merriam-Webster [online]. Springfield: Merriam-Webster, c2024 [cit. 2024-12-12]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/>

Ústav pro jazyk český, 2024. *Slovník spisovného jazyka českého*. Ústav pro jazyk český [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, c2024 [cit. 2024-12-12]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/>

5 Příloha – výchozí text

CHAPTER SIX

THE TRIP TREATMENT

Psychedelics in Psychotherapy

One: Dying

AT NEW YORK UNIVERSITY, psilocybin trips take place in a treatment room carefully decorated to look more like a cozy den than a hospital suite. The effect almost works, but not entirely, for the stainless steel and plastic fittings of modern medicine peek through the domestic scrim here and there, chilly reminders that the room you are tripping in is still in the belly of a big city hospital complex.

Against one wall is a comfortable couch long enough for a patient to stretch out on during a session. An abstract painting—or is it a cubist landscape?—hangs on the opposite wall, and on the bookshelves large-format books about art and mythology share space with native craft items and spiritual knickknacks—a large glazed ceramic mushroom, a Buddha, a crystal. This could be the apartment of a well-traveled shrink of a certain age, one with an interest in Eastern religions and the art of what used to be called primitive cultures. Yet the illusion crumbles as soon as you lift your gaze to the ceiling, where the tracks that would ordinarily support the curtains dividing one hospital bed from another traverse the white acoustic tiles. And then there is the supersized bathroom, ablaze with fluorescent light and outfitted with the requisite grab bars and pedals.

It was here in this room that I first heard the story of Patrick Mettes, a volunteer in NYU's psilocybin cancer trial who, in the course of a turbulent six-hour psilocybin journey on the couch where I now sat, had a life-changing—or perhaps I should say death-changing—experience. I had come to interview Tony Bossis, the palliative care psychologist who guided Mettes that day, and his colleague Stephen Ross, the Bellevue psychiatrist who directed the trial, which sought to determine whether a single high dose of psilocybin could alleviate the anxiety and depression that often follow a life-threatening cancer diagnosis.

While Bossis, hirsute and bearish, looks the part of a fifty-something Manhattan shrink with an interest in alternative therapies, Ross, who is in his forties, comes across as more of a straight arrow; neatly trimmed in a suit and tie, he could pass for a Wall Street banker. A bookish teenager growing up in L.A., Ross says he had no personal experience of psychedelics and knew next to nothing about them before a colleague happened to mention that LSD had been used successfully to treat alcoholics in the 1950s and 1960s. This being his psychiatric specialty, Ross

did some research and was astonished to discover a “completely buried body of knowledge.” By the 1990s, when he began his residency in psychiatry at Columbia and the New York State Psychiatric Institute, the history of psychedelic therapy had been erased from the field, never to be mentioned.

The trial at NYU, along with a sister study conducted in Roland Griffiths’s lab at Johns Hopkins, represents one of a handful of efforts to pick up the thread of inquiry that got dropped in the 1970s when sanctioned psychedelic therapy ended. While the NYU and Hopkins trials are assessing the potential of psychedelics to help the dying, other trials now under way are exploring the possibility that psychedelics (usually psilocybin rather than LSD, because, as Ross explained, it “carries none of the political baggage of those three letters”) could be used to lift depression and break addictions—to alcohol, cocaine, and tobacco.

None of this work is exactly new: to delve into the history of clinical research with psychedelics is to realize that most of this ground has already been tilled.

Charles Grob, the UCLA psychiatrist whose 2011 pilot study of psilocybin for cancer anxiety cleared the path for the NYU and Hopkins trials, acknowledges that “in a lot of ways we are simply picking up the torch from earlier generations of researchers who had to put it down because of cultural pressures.” But if psychedelics are ever to find acceptance in modern medicine, all this buried knowledge will need to be excavated and the experiments that produced it reprised according to the prevailing scientific standards.

Yet even as psychedelic therapies are being tested by modern science, the very strangeness of these molecules and their actions upon the mind is at the same time testing whether Western medicine can deal with the implicit challenges they pose. To cite one obvious example, conventional drug trials of psychedelics are difficult if not impossible to blind: most participants can tell whether they’ve received psilocybin or a placebo, and so can their guides. Also, in testing these drugs, how can researchers hope to tease out the chemical’s effect from the critical influence of set and setting? Western science and modern drug testing depend on the ability to isolate a single variable, but it isn’t clear that the effects of a psychedelic drug can *ever* be isolated, whether from the context in which it is administered, the presence of the therapists involved, or the volunteer’s expectations. Any of these factors can muddy the waters of causality. And how is Western medicine to evaluate a psychiatric drug that appears to work not by means of any strictly pharmacological effect but by administering a certain kind of experience in the minds of the people who take it?

Add to this the fact that the kind of experience these drugs sponsor often goes under the heading of “spiritual,” and you have, with psychedelic therapy, a very large pill for modern medicine to swallow. Charles Grob well appreciates the challenge but is also refreshingly unapologetic about it: he describes psychedelic therapy as a form of “applied mysticism.” This is surely an odd phrase to hear on the lips of a scientist, and to many ears it sounds dangerously unscientific.

“For me that is not a medical concept,” Franz Vollenweider, the pioneering psychedelic researcher, told *Science* magazine, when asked to comment on the role of mysticism in psychedelic therapy. “It’s more like an interesting shamanic concept.” But other researchers working on psychedelics don’t run from the idea that elements of shamanism might have a role to play in psychedelic therapy—as indeed it has probably done for several thousand years before there was such a thing as science. “If we are to develop optimal research designs for evaluating the therapeutic utility of hallucinogens,” Grob has written, “it will not be sufficient to adhere to strict standards of scientific methodology alone. We must also pay heed to the examples provided us by such successful applications of the shamanic paradigm.” Under that paradigm, the shaman/therapist carefully orchestrates “extrapharmacological variables” such as set and setting in order to put the “hyper-suggestible properties” of these medicines to best use. This is precisely where psychedelic therapy seems to be operating: on a frontier between spirituality and science that is as provocative as it is uncomfortable.

Yet the new research into psychedelics comes along at a time when mental health treatment in this country is so “broken”—to use the word of Tom Insel, who until 2015 was director of the National Institute of Mental Health—that the field’s willingness to entertain radical new approaches is perhaps greater than it has been in a generation. The pharmacological toolbox for treating depression—which afflicts nearly a tenth of all Americans and, worldwide, is the leading cause of disability—has little in it today, with antidepressants losing their effectiveness* and the pipeline for new psychiatric drugs drying up. Pharmaceutical companies are no longer investing in the development of so-called CNS drugs—medicines targeted at the central nervous system. The mental health system reaches only a fraction of the people suffering from mental disorders, most of whom are discouraged from seeking treatment by its cost, social stigma, or ineffectiveness. There are almost forty-three thousand suicides every year in America (more than the number of deaths from either breast cancer or auto accidents), yet only about half of the people who take their lives have ever received mental health treatment. “Broken” does not seem too harsh a characterization of such a system.

Jeffrey Guss, a Manhattan psychiatrist and a coinvestigator on the NYU trial, thinks the moment could be ripe for psychotherapy to entertain a completely new paradigm. Guss points out that for many years now “we’ve had this conflict between the biologically based treatments and psychodynamic treatments. They’ve been fighting one another for legitimacy and resources. Is mental illness a disorder of chemistry, or is it a loss of meaning in one’s life? Psychedelic therapy is the wedding of those two approaches.”

* As in the case of many drugs, the SSRI antidepressants introduced in the 1980s were much more effective when they were new, probably owing to the placebo effect. Today, they perform only slightly better than a placebo.

In recent years, “psychiatry has gone from being brainless to being mindless,” as one psychoanalyst has put it. If psychedelic therapy proves successful, it will be because it succeeds in rejoining the brain and the mind in the practice of psychotherapy. At least that’s the promise.

For the therapists working with people approaching the end of life, these questions are of more than academic interest. As I chatted with Stephen Ross and Tony Bossis in the NYU treatment room, I was struck by their excitement, verging on giddiness, at the results they were observing in their cancer patients—after a single guided psilocybin session. At first, Ross couldn’t believe what he was seeing: “I thought the first ten or twenty people were plants—that they must be faking it. They were saying things like ‘I understand love is the most powerful force on the planet’ or ‘I had an encounter with my cancer, this black cloud of smoke.’ People were journeying to early parts of their lives and coming back with a profound new sense of things, new priorities. People who had been palpably scared of death—they lost their fear. The fact that a drug given once could have such an effect for so long is an unprecedented finding. We have never had anything like that in the psychiatric field.”

This is when Tony Bossis first told me about his experience sitting with Patrick Mettes as he journeyed to a place in his mind that, somehow, lifted the siege of his terror.

“You’re in this room, but you’re in the presence of something large. I remember how, after two hours of silence, Patrick began to cry softly and say, twice, ‘Birth and death is a lot of work.’ It’s humbling to sit there. It’s the most rewarding day of your career.”

As a palliative care specialist, Bossis spends a lot of his time with the dying. “People don’t realize how few tools we have in psychiatry to address existential distress.” Existential distress is what psychologists call the complex of depression, anxiety, and fear common in people confronting a terminal diagnosis. “Xanax isn’t the answer.” If there is an answer, Bossis believes, it is going to be more spiritual in nature than pharmacological.

“So how do we not explore this,” he asks, “if it can recalibrate how we die?”

• • •

IT WAS ON AN APRIL MONDAY in 2010 that Patrick Mettes, a fifty-three-year-old television news director being treated for a cancer of his bile ducts, read the article on the front page of the *New York Times* that would change his death. His diagnosis had come three years earlier, shortly after his wife, Lisa Callaghan, noticed that the whites of his eyes had suddenly turned yellow. By 2010, the cancer had spread to Patrick’s lungs, and he was buckling under the weight of an especially debilitating chemotherapy regime and the dawning realization that he might not survive. The article, headlined “Hallucinogens Have Doctors Tuning In Again,” briefly mentioned research at NYU, where psilocybin was being tested to

relieve existential distress in cancer patients. According to Lisa, Patrick had no experience with psychedelics, but he immediately determined to call NYU and volunteer.

Lisa was against the idea. “I didn’t want there to be an easy way out,” she told me. “I wanted him to fight.”

Patrick placed the call anyway and, after filling out some forms and answering a long list of questions, was accepted into the trial. He was assigned to Tony Bossis. Tony was roughly the same age as Patrick; he is also a soulful man of uncommon warmth and compassion, and the two immediately hit it off.

At their first meeting, Bossis told Patrick what to expect. After three or four preparatory sessions of talking therapy, Patrick would be scheduled for two dosings—one of them an “active placebo” (in this case a high dose of niacin, which produces a tingling sensation), and the other a capsule containing twenty-five milligrams of psilocybin. Both sessions would take place in the treatment room where I met Bossis and Ross. During each session, which would last the better part of a day, Patrick would lie on the couch wearing eyeshades and listening through headphones to a playlist of carefully curated music—Brian Eno, Philip Glass, Pat Metheny, and Ravi Shankar, as well as some classical and New Age compositions. Two sitters—one of them male (Bossis) and the other female (Krystallia Kalliontzi)—would be in attendance for the duration, saying very little but available to help should he run into any trouble. In preparation, the two shared with Patrick the set of “flight instructions” written by the Hopkins researcher Bill Richards.

Bossis suggested that Patrick use the phrase “Trust and let go” as a kind of mantra for his journey. Go wherever it takes you, he advised: “Climb staircases, open doors, explore paths, fly over landscapes.” But the most important advice for the journey he offered is always to move toward, rather than try to flee, anything truly threatening or monstrous you encounter—look it straight in the eyes. “Dig in your heels and ask, ‘What are you doing in my mind?’ Or, ‘What can I learn from you?’”

• • •

THE IDEA OF GIVING a psychedelic drug to the dying was first broached not by a therapist or scientist but by Aldous Huxley in a letter to Humphry Osmond, proposing a research project involving “the administration of LSD to terminal cancer cases, in the hope that it would make dying a more spiritual, less strictly physiological process.” Huxley himself had his wife, Laura, give him an injection of LSD when he was on his own deathbed, on November 22, 1963.

By then, Huxley’s idea had been tested on a number of cancer patients in North America. In 1965, Sidney Cohen wrote an essay for *Harper’s* (“LSD and the Anguish of Dying”) exploring the potential of psychedelics to “alter[] the experience of dying.” He described treatment with LSD as “therapy by self-transcendence.” The premise behind the approach was that our fear of death is a

function of our egos, which burden us with a sense of separateness that can become unbearable as we approach death. “We are born into an egoless world,” Cohen wrote, “but we live and die imprisoned within ourselves.”

The idea was to use psychedelics to escape the prison of self. “We wanted to provide a brief, lucid interval of complete egolessness to demonstrate that personal intactness was not absolutely necessary, and that perhaps there was something ‘out there’—something greater than our individual selves that might survive our demise. Cohen quoted a patient, a woman dying of ovarian cancer, describing the shift in her perspective following an LSD session:

My extinction is not of great consequence at this moment, not even for me. It’s just another turn in the swing of existence and non-existence. I feel it has little to do with the church or talk of death. I suppose that I’m detached—that’s it—away from myself and my pain and my decaying. I could die nicely now—if it should be so. I do not invite it, nor do I put it off.

In 1972, Stanislav Grof and Bill Richards, who were working together at Spring Grove, wrote that LSD gave patients an experience “of cosmic unity” such that death, “instead of being seen as the absolute end of everything and a step into nothingness, appears suddenly as a transition into another type of existence . . . The idea of possible continuity of consciousness beyond physical death becomes much more plausible than the opposite.”

• • •

VOLUNTEERS IN THE NYU psilocybin trial are required to write an account of their journey soon after its completion, and Patrick Mettes, who worked in journalism, took the assignment seriously. His wife, Lisa, said that after his Friday session Patrick labored all weekend to make sense of the experience and write it down. Lisa agreed to share his account with me and also gave Patrick’s therapist, Tony Bossis, permission to show me the notes he took during the session, as well as his notes from several follow-up psychotherapy sessions.

Lisa, who at the time worked as a marketing executive for a cookware company, had an important meeting on that January morning in 2011, so Patrick came by himself to the treatment room in the NYU dental school on First Avenue and Twenty-fourth Street, taking the subway from their apartment in Brooklyn. (The treatment room was in the dental college because, at the time, both Bellevue and NYU’s cancer center wanted to keep their distance from a trial involving psychedelics.) Tony Bossis and Krystallia Kalliontzi, his guides, greeted him, reviewed the day’s plans, and then at 9:00 a.m. presented Patrick with a chalice containing the pill; whether it contained psilocybin or the placebo, none of them

would know for at least thirty minutes. Patrick was asked to state his intention, which he said was to learn to cope better with the anxiety and depression he felt about his cancer and to work on what he called his “regret in life.” He placed a few photographs around the room, of himself and Lisa on their wedding day and of their dog, Arlo.

At 9:30, Patrick lay down on the couch, put on the headphones and eyeshades, and fell quiet. In his account, Patrick likened the start of the journey to the launch of a space shuttle: “a physically violent and rather clunky liftoff which eventually gave way to the blissful serenity of weightlessness.”

Many of the volunteers I interviewed reported initial episodes of intense fear and anxiety before giving themselves up to the experience, as the guides encourage them to do. This is where the flight instructions come in. Their promise is that if you surrender to whatever happens (“trust, let go, and be open” or “relax and float downstream”), whatever at first might seem terrifying will soon morph into something else, and likely something pleasant, even blissful.

Early in his journey, Patrick encountered his brother’s wife, who died of cancer more than twenty years earlier, at forty-three. “Ruth acted as my tour guide,” he wrote, and “didn’t seem surprised to see me. She ‘wore’ her translucent body so I would know her . . . This period of my journey seemed to be about the feminine.” Michelle Obama made an appearance. “The considerable feminine energy all around me made clear the idea that a mother, any mother, regardless of her shortcomings . . . could never NOT love her offspring. This was very powerful. I knew I was crying . . . it was here that I felt as if I was coming out of the womb . . . being birthed again. My rebirth was smooth . . . comforting.”

Outwardly, however, what was happening to Patrick appeared to be anything but smooth. He was crying, Bossis noted, and breathing heavily. This is when he first said, “Birth and death is a lot of work,” and seemed to be convulsing. Then Patrick reached out and clutched Kalliontzi’s hand while pulling up his knees and pushing, as if he were delivering a baby.

From Bossis’s notes:

11:15 “Oh God.”

11:25 “It’s really so simple.”

11:47 “Who knew a man could give birth?” And then, “I gave birth, to what I don’t know.”

12:10 “It’s just too amazing.” Patrick is alternately laughing and crying at this point. “Oh God, it all makes sense now, so simple and beautiful.”

Now Patrick asked to take a break. “It was getting too intense,” he wrote. He removed the headphones and eyeshades. “I sat up and spoke with Tony and Krystallia. I mentioned that everyone deserved to have this experience . . . that if

everyone did, no one could ever do harm to another again . . . wars would be impossible to wage. The room and everything in it was beautiful. Tony and Krystallia, sitting on [their] pillows, were radiant!" They helped him to the bathroom. "Even the germs (if there were any present) were beautiful, as was everything in our world and universe."

Afterward, he voiced some reluctance to "go back in."

"The work was considerable but I loved the sense of adventure." Eventually, he put his eyeshades and headphones on and lay back down.

"From here on, love was the only consideration . . . It was and is the only purpose. Love seemed to emanate from a single point of light . . . and it vibrated . . . I could feel my physical body trying to vibrate in unity with the cosmos . . . and, frustratingly, I felt like a guy who couldn't dance . . . but the universe accepted it. The sheer joy . . . the bliss . . . the nirvana . . . was indescribable. And in fact there are no words to accurately capture my experience . . . my state . . . this place. I know I've had no earthly pleasure that's ever come close to this feeling . . . no sensation, no image of beauty, nothing during my time on earth has felt as pure and joyful and glorious as the height of this journey." Aloud, he said, "Never had an orgasm of the soul before." The music loomed large in the experience: "I was learning a song and the song was simple . . . it was one note . . . C . . . it was the vibration of the universe . . . a collection of everything that ever existed . . . all together equaling God."

Patrick then described an epiphany having to do with simplicity. He was thinking about politics and food, music and architecture, and—his field—television news, which he realized was, like so much else, "over-produced. We put too many notes in a song . . . too many ingredients in our recipes . . . too many flourishes in the clothes we wear, the houses we live in . . . it all seemed so pointless when really all we needed to do was focus on the love." Just then he saw Derek Jeter, then the Yankee shortstop, "making yet another balletic turn to first base."

"I was convinced in that moment I had figured it all out . . . It was right there in front of me . . . love . . . the only thing that mattered. This was now to be my life's cause."

Then he said something that Bossis jotted down at 12:15: "Ok, I get it! You can all punch out now. Our work is done."

But it wasn't done, not yet. Now "I took a tour of my lungs . . . I remember breathing deeply to help facilitate the 'seeing.'" Bossis noted that at 2:30 Patrick had said, "I went into my lungs and saw two spots. They were no big deal.

"I was being told (without words) not to worry about the cancer . . . it's minor in the scheme of things . . . simply an imperfection of your humanity and that the more important matter . . . the real work to be done is before you. Again, love."

Now Patrick experienced what he called "a brief death."

"I approached what appeared to be a very sharp, pointed piece of stainless steel. It had a razor blade quality to it. I continued up to the apex of this shiny metal object and as I arrived, I had a choice, to look or not look, over the edge and into the infinite abyss . . . the vastness of the universe . . . the eye of everything . . . [and]

of nothing. I was hesitant but not frightened. I wanted to go all in but felt that if I did, I would possibly leave my body permanently . . . death from this life. But it was not a difficult decision . . . I knew there was much more for me here.” Telling his guides about his choice, Patrick explained that he “was not ready to jump off and leave Lisa.”

Then, rather suddenly around 3:00 p.m., it was over. “The transition from a state where I had no sense of time or space to the relative dullness of now, happened quickly. I had a headache.”

When Lisa arrived to take him home, Patrick “looked like he had run a race,” she recalled. “The color in his face was not good, he looked tired and sweaty, but he was on fire. He was lit up with all the things he wanted to tell me and all the things he couldn’t.” He told her he “had touched the face of God.”

• • •

EVERY PSYCHEDELIC JOURNEY is different, yet a few common themes seem to recur in the journeys of those struggling with cancer. Many of the cancer patients I interviewed described an experience of either giving birth or being reborn, though none quite as intense as Patrick’s. Many also described an encounter with their cancer (or their fear of it) that had the effect of shrinking its power over them. I mentioned earlier the experience of Dinah Bazer, a petite and mild New Yorker in her sixties, a figure-skating instructor, who was diagnosed with ovarian cancer in 2010. When we met in the NYU treatment room, Dinah, who has auburn curls and wore large hoop earrings, told me that even after a successful course of chemotherapy she was paralyzed by the fear of a recurrence and wasted her days “waiting for the other shoe to drop.”

She too worked with Tony Bossis and in the difficult first moments of her session imagined herself trapped in the hold of a ship, rocking back and forth, consumed by fear. “I stuck my hand out from under the blanket and said, ‘I am so scared.’ Tony took my hand and told me to just go with it. His hand became my anchor.

“I saw my fear. Almost as in a dream, my fear was located under my rib cage on the left side; it was not my tumor, but it was this black thing in my body. And it made me immensely angry; I was enraged by my fear. I screamed, ‘*Get the fuck out! I won’t be eaten alive.*’ And you know what? It was gone! It went away. I drove it away with my anger.” Dinah reports that years later it hasn’t returned. “The cancer is something completely out of my control, but the fear, I realized, is not.”

Dinah’s epiphany gave way to feelings of “overwhelming love” as her thoughts turned from her fear to her children. She told me she was and remains a “solid atheist,” and yet “the phrase that I used—which I hate to use but it’s the only way to describe it—is that I felt ‘bathed in God’s love.’” Paradox is a hallmark of the mystical experience, and the contradiction between the divine love Dinah felt and “not having a shred of belief” didn’t seem to faze her. When I pointed this out,

she shrugged and then smiled: “What other way is there to express it?”

Not surprisingly, visions of death loom large in the journeys taken by the cancer patients I interviewed at NYU and Hopkins. A breast cancer survivor in her sixties (who asked to remain anonymous) described zipping merrily through space as if in a video game until she arrived smack at the wall of a crematorium and realized, with a fright, “I’ve died and now I’m going to be cremated. (But I didn’t have the experience of burning—how could I? I was dead!) The next thing I know, I’m belowground in this gorgeous forest, deep woods, loamy and brown.

There are roots all around me and I’m seeing the trees growing, and I’m part of them. I had died but I was there in the ground with all these roots and it didn’t feel sad or happy, just natural, contented, peaceful. I wasn’t gone. I was part of the earth.”

Several cancer patients described edging up to the precipice of death and looking over to the other side before drawing back. Tammy Burgess, diagnosed with ovarian cancer at fifty-five, found herself peering across “the great plane of consciousness. It was very serene and beautiful. I felt alone, but I could reach out and touch anyone I’d ever known.

“When my time came, that’s where my life would go once it left me, and that was okay.”

The uncanny authority of the psychedelic experience might help explain why so many cancer patients in the trials reported that their fear of death had lifted or at least abated: they had stared directly at death and come to know something about it, in a kind of dress rehearsal. “A high- dose psychedelic experience is death practice,” says Katherine MacLean, the former Hopkins psychologist. “You’re losing everything you know to be real, letting go of your ego and your body, and that process can feel like dying.” And yet the experience brings the comforting news that there is *something* on the other side of that death—whether it is the “great plane of consciousness” or one’s ashes underground being taken up by the roots of trees—and some abiding, disembodied intelligence to somehow know it. “Now I am aware that there is a whole other ‘reality,’” one NYU volunteer told a researcher a few months after her journey. “Compared to other people, it is like I know another language.”

At a follow-up session with Tony Bossis a few weeks after his journey, Patrick Mettes—whom his wife, Lisa, describes as “an earthy, connected person, a doer”—discussed the idea of an afterlife. Bossis’s notes indicate that Patrick interpreted his journey as “pretty clearly a window . . . [on] a kind of afterlife, something beyond this physical body.” He spoke of “the plane of existence of love” as “infinite.” In subsequent sessions, Patrick talked about his body and cancer “as [a] type of illusion.” It also became clear that, psychologically at least, Patrick was doing remarkably well in the aftermath of his session. He was meditating regularly, felt he had become better able to live in the present, and “described loving [his] wife even more.” In a session in March, two months out from his journey, Bossis

noted that Patrick, though slowly dying of cancer, “feels the happiest in his life.”

“I am the luckiest man on earth.”

• • •

HOW MUCH SHOULD THE AUTHENTICITY of these experiences concern us? Most of the therapists involved in the research take a scrupulously pragmatic view of the question. They’re fixed on relieving their patients’ suffering and exhibit scant interest in metaphysical theories or questions of truth. “That’s above my pay grade,” Tony Bossis said with a shrug when I asked him whether he thought the experiences of cosmic consciousness described by his patients were fictive or real. Asked the same question, Bill Richards cited William James, who suggested we judge the mystical experience not by its veracity, which is unknowable, but by “its fruits”: Does it turn someone’s life in a positive direction?

Many researchers acknowledge that a strong placebo effect may be at work when a drug as suggestible as psilocybin is administered by medical professionals with legal and institutional sanction: under such conditions, the expectations of the therapist are much more likely to be fulfilled by the patient. (And bad trips are much less likely to occur.) Here we bump into one of the richer paradoxes of the psilocybin trials: while it succeeds in no small part because it has the sanction and authority of science, its effectiveness seems to depend on a mystical experience that leaves people convinced there is more to this world than science can explain. Science is being used to validate an experience that would appear to undermine the scientific perspective in what might be called White- Coat Shamanism.

Are questions of truth important, if the therapy helps people who are suffering? I had difficulty finding anyone involved in the research who was troubled by such questions. David Nichols, the retired Purdue University chemist and pharmacologist who founded the Heffter Research Institute in 1993 to support psychedelic research (including the trials at Hopkins, for which he synthesized the psilocybin), puts the pragmatic case most baldly. In a 2014 interview with *Science* magazine, he said, “If it gives them peace, if it helps people to die peacefully with their friends and their family at their side, I don’t care if it’s real or an illusion.”

For his part, Roland Griffiths acknowledges that “authenticity is a scientific question not yet answered. All we have to go by is the phenomenology”—that is, what people tell us about their internal experiences. That’s when he began querying me about my own spiritual development, which I confessed was still fairly rudimentary; I told him my worldview has always been staunchly materialist.

“Okay, then, but what about the miracle that we are conscious? Just think about that for a second, that we are aware *and* that we are aware that we are aware! How unlikely is *that*?” How can we be certain, he was suggesting, that our experience of consciousness is “authentic”? The answer is we can’t; it is beyond

the reach of our science, and yet who doubts its reality? In fact, the evidence for the existence of consciousness is much like the evidence for the reality of the mystical experience: we believe it exists not because science can independently verify it but because a great many people have been convinced of its reality; here, too, all we have to go on is the phenomenology. Griffiths was suggesting that insofar as I was on board for one “miracle” well beyond the reach of materialist science—“the marvel of consciousness,” as Vladimir Nabokov once called it, “that sudden window swinging open on a sunlit landscape amidst the night of non-being”—maybe I needed to keep a more open mind to the possibility of others.

• • •

IN DECEMBER 2016, a front-page story in the *New York Times* reported on the dramatic results of the Johns Hopkins and NYU psilocybin cancer studies, which were published together in a special issue of the *Journal of Psychopharmacology*, along with nearly a dozen commentaries from prominent voices in the mental health establishment—including two past presidents of the American Psychiatric Association—hailing the findings.

In both the NYU and the Hopkins trials, some 80 percent of cancer patients showed clinically significant reductions in standard measures of anxiety and depression, an effect that endured for at least six months after their psilocybin session. In both trials, the intensity of the mystical experience volunteers reported closely correlated with the degree to which their symptoms subsided. Few if any psychiatric interventions of any kind have demonstrated such dramatic and sustained results.*

The trials were small—eighty subjects in all—and will have to be repeated on a larger scale before the government will consider rescheduling psilocybin and approving the treatment.* But the results were encouraging enough to win the attention and cautious support of the mental health community, which has called for more research.

Dozens of medical schools have asked to participate in future trials, and funders have stepped forward to underwrite those trials. After decades in the shadows, psychedelic therapy is suddenly respectable again, or nearly so. New York

* The statistical “effect size” of these results—at or above 1.0 for most of the outcome measures used in both trials—is remarkable for a psychiatric treatment. As a comparison, when the SSRI antidepressants had their first clinical trials, the effect size was only 0.3—which was good enough for them to be approved.

* A few critical voices were heard. In a pair of blog posts on PLOS, James Coyne raised several methodological objections having to do with the size and composition of the patient group, the reliability of the diagnosis, the placebo control, the blinding, and the theoretical assumptions: “Since when are existential/spiritual well-being issues psychiatric?”

University, which proudly promoted the results of a trial it had once only tolerated somewhat grudgingly, invited Stephen Ross to move his treatment room from the dental college into the main hospital. Even the NYU cancer center, which had initially been reluctant to refer patients to the psilocybin trial, asked Ross to set up a treatment room on its premises for an upcoming trial.

The papers offered little in the way of a theory to explain the effects of psilocybin, except to point out that the patients with the best outcomes were the ones who had the most complete mystical experience. But exactly why should that experience translate into relief from anxiety and depression? Is it the intimation of some kind of immortality that accounts for the effect? This seems too simple and fails to account for the variety of experiences people had, many of which did not dwell on an afterlife. And some of the ones that did conceived of what happens after death in naturalistic terms, as when the anonymous volunteer imagined herself as “part of the earth,” molecules of matter being taken up by the roots of trees. This really happens.

Of course the mystical experience consists of several components, most of which don't require a supernatural explanation. The dissolution of the sense of self, for example, can be understood in either psychological or neurobiological terms (as possibly the disintegration of the default mode network) and may explain many of the benefits people experienced during their journeys without resort to any spiritual conception of “oneness.” Likewise, the sense of “sacredness” that classically accompanies the mystical experience can be understood in more secular terms as simply a heightened sense of meaning or purpose. It's still early days in our understanding of consciousness, and no single one of our vocabularies for approaching the subject—the biological, the psychological, the philosophical, or the spiritual—has yet earned the right to claim it has the final word. It may be that by layering these different perspectives one upon the other, we can gain the richest picture of what might be going on.